Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА
БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

№ 40 (2234)

3 кастрычніка 1991 г. Выдаецца з 1955 г.

Цана 8 кап.

НОВАЯ ГІСТОРЫЯ ПАЧЫНАЕЦЦА З 19 ВЕРАСНЯ 1991 ГОДА

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі пастанаўляе:

1. Беларускую Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку надалей называць Рэспублікай Беларусь, а ў скарочаных і састаўных назвах — Беларусь.

Устанавіць, што гэтыя назвы транслітэруюцца на іншыя мовы ў адпаведнасці з беларускім гучаннем.

***

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Дзяржаўны сцяг Рэспублікі Беларусь уяўляе сабой палотнішча, якое складаецца з трох гарызантальна размешчаных каляровых палос роўнай шырыні: верхняй і ніжняй белага, а сярэдняй — чырвонага колеру. Адносіны шырыні сцяга да яго даўжыні — 1:2.

***

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Дзяржаўным гербам Рэспублікі Беларусь з'яўляецца старажытны беларускі герб "Пагоня", які ўяўляе сабой выяву размешчанага на чырвоным фоне конніка белага колеру, скіраванага ў левы бок, з узнятым мячом і шчытом з крыжам.

(З Законаў, прынятых Вярхоўным Саветам рэспублікі 19 верасня 1991 года).

ПОПЕЛ МІНУЛАГА СТУКАЕ Ў СЭРЦА

Для жыхароў Нава[...]кага раёна Гомеля 9-ты кіламетр Чарн[...]кай шашы ахутаны нядобрай тайнай. [...] не толькі з-за чутак, што месца гэта гіблае, балоцістае. Жывыя яшчэ людзі, памяць якіх захоўвае аб 9-м кіламетры трагічныя ўспаміны. Адзін з іх — Фёдар Левянчук.

— З даўніх часоў былі тут яўрэйскія могілкі, а побач — балота, драбналессе, — расказвае ён. — Л[...] без патрэбы сюды не заходзілі. А пот[...]алі сталі выстралы адсюль чуваць, тым больш цураліся яго. Мне ж за даваенным часам часта даводзілася міма яго хадзіць на работу. Чуў ад людзей, што рабочыя з вёскі [...]маўка, вяртаючыся з Гомеля, куды ваз[...]а пілараму лес, спыніліся непадалёку ад могілак перакурыць. Смельчакі вырашылі паглядзець, куды гэта крытыя машыны пад'язджаюць. Страшную карціну ўбачылі, а самі ледзь выратаваліся. Мне ж не верылася, што можна вось так проста людзей, як курапатак... А потым і сам пе[...]чаўся. Давялося ўбачыць на знаёма[...]лянцы свежы жоўты пясок, а з яго — дзе рука, дзе нага... Відаць, спяшаліся, таму і неглыбока капалі. Хто быў ахвярай рэпрэсій, колькі іх — пакуль ніхто не ведае. Зарастаюць хмызнякамі і дрэвамі магілы, паміраюць старыя, якія маглі б праліць хоць нейкае святло на падзеі тых даваенных дзён. Але, магчыма, яшчэ не позна, і нехта з вучоных, крыміналістаў возьмецца ўнесці яснасць у гэтую сумную старонку нашай гісторыі?

НА ЗДЫМКАХ: гэта месца ўсё яшчэ чакае сваіх даследчыкаў; трывожаць успаміны Фёдара ЛЕВЕНЧУКА.

Фота С. ХАЛАДЗІЛІНА.

З НАЦЫЯНАЛЬНЫМ ШТАНДАРАМ У ЦЫВІЛІЗАВАНЫ СВЕТ

На пытанні карэспандэнта "Голасу Радзімы" адказвае народны дэпутат Рэспублікі Беларусь, сакратар камісіі Вярхоўнага Савета па пытаннях галоснасці ў сродках масавай інфармацыі і правоў чалавека Сяргей НАВУМЧЫК.

— Сяргей Іосіфавіч, калі апазіцыя Вярхоўнага Савета, да якой вы належыце, толькі сфарміравалася, многія ўспрымалі вас як людзей, якія перашкаджаюць нармальна працаваць беларускаму парламенту, пастаянна выходзяць з нейкімі, часам несур'ёзнымі, на думку многіх, і нерэальнымі прапановамі. Сёння парламенцкая апазіцыя стала сапраўднай палітычнай сілай. Якім быў гэты шлях?

— Хутка два гады, як я з'яўляюся дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларусі і сёння бачу пэўную заканамернасць у тым, што мы апынуліся ў парламенце менавіта ў той час. Не асабіста Пазняк, Заблоцкі ці Навумчык, а ўвогуле прадстаўнікі нешматлікай палітычнай групоўкі, якая першай заявіла аб неабходнасці карэнных змен у палітычным, сацыяльным і эканамічным развіцці Беларусі. Заслуга тут перш за ўсё БНФ, таму што апазіцыя стварылася і аформілася на ідэйнай платформе Беларускага народнага фронта. Я меў дачыненне да яго стварэння з самага пачатку. Яшчэ будучы студэнтам факультэта журналістыкі БДУ імя Леніна, уваходзіў у аб'яднанне "Майстроўня", якая тады ладзіла народныя святы, імкнулася адрадзіць іншыя народныя традыцыі. Пасля вучобы, працуючы ў газеце "Віцебскі рабочы", разам са сваімі сябрамі па клубу "Узгор'е" змагаўся за адраджэнне помнікаў беларускага дойлідства, старажытных храмаў і будынкаў Віцебска, якія былі пад пагрозай знішчэння. Потым была доўгая барацьба супраць будаўніцтва АЭС пад Віцебскам... І вось ужо апынуўшыся ў 1988 годзе ў Мінску, я даведаўся, што ў Доме кіно збіраецца аргкамітэт па ўтварэнню таварыства "Мартыралог Беларусі". Прыйшоўшы туды, убачыў шмат людзей, з якімі альбо сябраваў на факультэце журналістыкі, альбо сустракаў іх прозвішчы ў друку. Усе мы ішлі аднолькавым шляхам. Спачатку гэта было жаданне нацыянальнага адраджэння, барацьба за захаванне і адраджэнне духоўнай і матэрыяльнай культуры. Мы змагаліся за пашырэнне праўды аб Чарнобылі і аб экалагічнай сітуацыі ў рэспубліцы, расказалі свету пра Курапаты. І як лагічнае завяршэнне — палітычныя патрабаванні. Я думаю, усё гэта натуральна, бо і праблемы экалагічнага выжывання, і пытанні духоўнай чысціні можна вырашыць толькі палітычным шляхам.

— Усе мы памятаем пачатак нечарговай сесіі Вярхоўнага Савета БССР, якая праходзіла ў жніўні адразу пасля путчу. Зянон Пазняк унёс у залу парламента бела-чырвона-белы сцяг і прапанаваў паставіць яго побач з дзяржаўным сцягам БССР. Большасцю галасоў прапанова была адхілена. Але ўжо на наступны дзень дэпутаты прынялі Закон аб дзяржаўным суверэнітэце рэспублікі, а менш чым праз месяц бела-чырвона-белы сцяг стаў нашым дзяржаўным. Ці верылі самі вы ў магчымасць такога імклівага развіцця падзей?

— Калі дэпутаты-дэмакраты сабраліся разам упершыню пасля выбараў, то ўяўлялі, даруйце мне, нейкую аморфную масу, кожны меў сваю праграму, сваю жыццёвую пазіцыю, кожны адстойваў свае прапановы. Пастаўленае Зянонам Пазняком тады пытанне аб дзяржаўным суверэнітэце Беларусі абсалютнай большасцю дэпутатаў апазіцыі (і мною таксама) было ўспрынята без асаблівага энтузіязму. Мне здавалася, што да рашэння гэтага пытання

(Заканчэнне на 3-й стар.).

АФІЦЫЙНЫЯ АСОБЫ

НОВЫ ГЕНЕРАЛЬНЫ КОНСУЛ

Першая азнаямленчая сустрэча паміж міністрам замежных спраў Беларусі Пятром Краўчанкам і новым генеральным консулам Рэспублікі Польшча ў Мінску Эльжбетай Смулэк адбылася 20 верасня ў Савеце Міністраў рэспублікі.

—Шчаслівая пачаць сваю дыпламатычную дзейнасць у незалежнай Рэспубліцы Беларусь, — сказала прафесар Э. Смулэк. — Я філолаг па адукацыі, і іменна прафесіянальнае веданне мовы і культуры беларускага народа прыняў пад увагу наш міністр замежных спраў, запрашаючы мяне на гэту пасаду. Беларусь і Польшчу звязваюць не толькі агульная гісторыя, мастацтва, культура, але і невынішчальны дух свабоды. Вось чаму мы неадкладна віталі гістарычнае рашэнне вашага парламента аб незалежнасці.

Я таксама лічу, — дадала ў заключэнне Эльжбета Смулэк, — што цяпер правы польскай меншасці ў Беларусі, як і беларускай у Польшчы, будуць гарантаваны ў адпаведнасці з капенгагенскім пагадненнем аб нацыянальных меншасцях.

ВЫСТАЎКІ

У Мінску адбылася прэзентацыя венгерска - заходнегерманска-аўстрыйскай фірмы "Вальтхам-Відзімпекс-Канвертдэйд". На арганізаванай выстаўцы прадстаўлены ўзоры замежнай бытавой тэхнікі, радыё- і тэлеапаратуры. На пастаўку яе ў нашу краіну прадстаўнікі фірмы і будуць заключаць дагаворы. НА ЗДЫМКУ: на выстаўцы фірмы.

БЕЛАРУСЬ — КУБА

ВЫГАДНАЕ ПАГАДНЕННЕ

У Савеце Міністраў Беларусі адбылася сустрэча В. Кебіча з міністрам знешняга гандлю Рэспублікі Куба Рыкарда Кабрысам Руісам.

Кебіч выказаў удзячнасць кубінскаму боку за пастаўку цукру ў нашу рэспубліку, а таксама запэўніў міністра гандлю, што Рэспубліка Беларусь выканае ўсе свае абавязацельствы па пастаўках на Кубу прамысловай і харчовай прадукцыі, запасных частак.

У сваю чаргу Рыкарда Кабрысас Руіс перадаў В. Кебічу праект знешнеэканамічнага пагаднення паміж дзвюма рэспублікамі на бліжэйшыя пяць гадоў і выказаў просьбу аб дадатковай пастаўцы на Кубу веласіпедаў.

Двухбаковае пагадненне прадугледжвае не толькі гандлёва-эканамічныя сувязі, але і стварэнне сумесных прадпрыемстваў, іншыя прагрэсіўныя формы супрацоўніцтва, уключаючы і бартэрныя здзелкі.

"Сённяшняя сітуацыя — гэта вынік эканамічнага супрацьстаяння ўнутры партыйнай наменклатуры, а калі гаварыць дакладней — паміж гаспадарча-гандлёвым і адміністрацыйна-апаратным кланамі. Яны зводзілі рахункі нашымі рукамі. Рабаўніцтва народа вялося па двух напрамках: адны прысвойвалі сродкі яшчэ ў час руху іх у казну — гэта розныя плацяжы, падаткі, адлічэнні і г. д.; другія ж прысвойвалі сродкі, якія размяркоўваліся з бюджэту, — асігнаванні, датацыі, крэдыты. Чым больш бралі адны, тым менш заставалася другім.

А сёння звычайнае проціборства гэтых дзвюх сілператварылася ў сапраўдную вайну, паколькі іх "рыначная" будучыня залежыць ад таго, колькі і чаго кожная з іх паспее прыватызаваць са старымі магчымасцямі ў старым крэсле. Наменклатурна-гаспадарчы клан першым вычарпаў магчымасці "сацыялістычнага выбару", легалізаваў ценявы капітал і не мае больш патрэбы ў партыйным прыкрыцці. Больш таго, яму ўжо перашкаджае прадстаўніцтва саперніка ў органах дзяржаўнай улады, у КДБ, МУС, арміі. Ён вялося пазбаўляцца ад уласнай партыі.

Інсцэніроўка з дзяржаўным пераваротам прайшла ўдала: партыйна-мафіёзная дзяржава "адмылася" перад народам, падараваўшы яму перамогу над КПСС. Але гэта не азначае перамогі дэмакратыі, паколькі палітычная апазіцыя не падмацавана дастатковай фінансава-эканамічнай базай у нашым грамадстве, асабліва ў Беларусі. А гэта дасць магчымасць праціўнікам дэмакратыі мець нагоду для рэваншу, якім у бліжэйшы час, на мой погляд, можа стаць эканамічны сабатаж, нацыянальна-тэрытарыяльныя прэтэнзіі і праванкацыі".

Міхаіл СОБАЛЬ, старшыня выканкома Канфедэрацыі працы Беларусі.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

● Статус юрыдычнай асобы атрымала Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. Цяпер яно мае права заканадаўчай ініцыятывы ў Вярхоўным Савеце рэспублікі.

● На Гродзенскім скураным аб'яднанні адбыўся выбух рэактара хімічнага цэха. Цэх разбураны поўнасцю, загінуў адзін чалавек, яшчэ двое з цяжкімі пашкоджаннямі знаходзяцца ў шпіталі.

● Вырошчваць вінаград на кожным прысядзібным участку ці дачы заклікаюць арганізатары выстаўкі "Беларускі вінаград-91". Для развядзення ў нашых кліматычных умовах вучоныя-селекцыянеры прапануюць больш за 30 гартоў вінаграду.

● У Мінскім педагагічным інстытуце фактычна пакінуты кафедры навуковага камунізму і гісторыі КПСС, хаця і перайменаваны ў кафедры паліталогіі і сучаснага свету. Студэнты апасаюцца, што на работу будуць прымацца былыя работнікі абкомаў і райкомаў КПБ.

● На месцы распрацоўкі торфу ў Столінскім раёне знойдзена 48 супрацьпяхотных нямецкіх мін, якія праляжалі тут з часоў апошняй вайны.

Трагедыі не адбылося: сапёры абясшкодзілі міны.

ІНДЭКС ЦЭН

ЖЫЦЦЁ ДАРАЖЭЕ

Як паведаміў Дзяржаўны камітэт Рэспублікі Беларусь па статыстыцы і аналізу, у жніўні 1991 года ў параўнанні з ліпенем 1991 індэкс цэн на харчовыя і нехарчовыя тавары і паслугі, уключаныя ў "спажывецкую карзінку", склаў 103,1 працэнта. Індэкс спажывецкіх цэн за жнівень, вылічаны нарастаючым вынікам да красавіка 1991 года, склаў 106,7 працэнта. Велічыня пражытачнага мінімуму, з улікам змянення цэн у жніўні, склала 283 рублі.

ВОСТРЫЯ ПРАБЛЕМЫ

СУСТРЭЧЫ

У мікрараёне Паўднёвы Захад-3 Мінска прадстаўнікі дэпутацкай апазіцыі БНФ у Вярхоўным Савеце Беларусі і "Дэмакратычнай плыні" Мінгарсавета правялі сустрэчу з жыхарамі. Размова ішла і аб новых гістарычных сімвалах рэспублікі, і аб змяненнях у назве нашага горада, і аб перайменаванні вуліц і плошчаў беларускай сталіцы. Але самымі вострымі для людзей аказаліся праблемы надзённага жыцця. У прыватнасці, усіх хвалявала праблема будаўніцтва аб'ектаў сацкультбыту ў новых мікрараёнах Паўднёвага Захаду і Малінаўкі, дзе адсутнічаюць лазня і клініка, перапоўнены школы і дзіцячыя сады-яслі.

AIDS

ПЕРШАЯ АХВЯРА

Днямі памерла мінчанка, інфіцыраваная вірусам СНІД (AIDS). Ёй ледзь споўнілася 25 гадоў, незамужняя. Захварэла чатыры гады назад, зарэгістравалася толькі ў мінулым годзе.

Як паведаміў намеснік галоўнага ўрача цэнтра па прафілактыцы і барацьбе са СНІДам Анатоль Бабін, цяпер у рэспубліцы 25 інфіцыраваных ВІЧ. У гэтым месяцы "на ўлік" стаў яшчэ адзін — гомасексуаліст. Усяго ж у гэтым годзе іх колькасць павялічылася ў Беларусі на 6 чалавек.

НАВІНЫ ЭКАНОМІКІ

Лёгкія, зручныя і практычныя мужчынскія чаравікі для асенне-вясенняга сезона пачалі выпускаць на Магілёўскай абутковай фабрыцы. За змену з канвеера сыходзіць пакуль 280 пар, але ўжо да канца года іх вытворчасць намячаюць давесці да шасцісот, а ў наступным — да васьмісот пар. Навінка асвоена паралельна з вытворчасцю дзіцячага абутку, на вырабе якога спецыялізуецца фабрыка. З уядзеннем талонаў, візітных картак і павышэннем цэн абутак для малых цяпер ёсць у магазінах Магілёва, а вось мужчынскага асартыменту няма. Работнікі фабрыкі вырашылі выручыць мужчын, а заадно паправіць і сваё эканамічнае становішча, каб утрымацца на плыву ў моры непрадбачаных рыначных адносін. Бо цэны на сыравіну, камплектуючыя дэталі рэзка падскочылі, а на дзіцячы абутак, хоць і павышаны, але засталіся фіксаванымі. Мужчынскі абутак рэалізоўваецца па дагаворных цэнах.

НА ЗДЫМКУ: навінкі мужчынскага абутку дэманструе Алена НАЗАРАВА.

ВУЧАЦЦА БЕСПРАЦОЎНЫЯ

У Мінскім гарадскім цэнтры занятасці пачалося перанавучэнне людзей, прызнаных часова беспрацоўнымі. Ім прадастаўлена магчымасць авалодаць спецыяльнасцю бухгалтара прамысловых прадпрыемстваў. Вучэбны план разлічаны на людзей, якія маюць вышэйшую адукацыю. Яны праслухоўваюць курс лекцый па вылічальнай тэхніцы і асновах камп'ютэрнай граматнасці, навучацца працаваць на персанальных ЭВМ, пазнаёмяцца з асновамі Савецкага права, кіраўніцкай дакументацыяй, эканоміка-статыстычным аналізам, бухгалтарскім улікам. НА ЗДЫМКУ: заняткі па выкарыстанню мікракалькулятараў у бухгалтарскім уліку.

НАЛЕЖАЦЬ НАШАЙ ГІСТОРЫІ

НАРКОМ БЕЛАРУСКАГА АДРАДЖЭННЯ

РЫСЬКІН. Вы сцвярджаеце, што не ведалі, кім у мінулым быў Баліцкі?

ІГНАТОЎСКІ. Калі я выпісваў Баліцкага, я не ведаў.

РЫСЬКІН. Калі вы даведаліся?

ІГНАТОЎСКІ. Я не магу цяпер успомніць, калі.

РЫСЬКІН. Як жа вы не ведаеце чалавека, не ведаеце, хто ён, і згаджаецеся, каб ён пайшоў да вас намеснікам наркома?

ІГНАТОЎСКІ. Ён не прыехаў адразу на пасаду намесніка наркома. Ён быў раней нейкім загадчыкам аддзела. Але людзей было мала, а ён, як добры практычны работнік, адразу прывёў каштарысы ў парадак, чаго я ніяк не мог зрабіць. Ясна, што работнік добры, і, дзякуючы гэтаму, ён потым адсунуў мяне. Я нічога не мог зрабіць фактычна, хаця я і быў наркомам. Каранеўскі пачаў пярэчыць, і тады смяяліся, што адэская група прыніжае мінскую групу, так што сапраўды паступова Наркамасветы трапіў у рукі Баліцкага, калі я быў наркомам...

РЫСЬКІН. Гэта значыць, усе справы Наркамасветы вяла адэская група на чале з Баліцкім, Некрашэвічам... Але ці толькі ў гэтым прычына, што вы перасталі быць кіраўніком Наркамасветы?

ІГНАТОЎСКІ. Далібог, не ведаю. Цяжка сказаць.

РЫСЬКІН. Менавіта да гэтага перыяду адносяцца тыя заявы, якія гавораць, што вы іменна ў гэты перыяд займаліся так званымі "беларускімі справамі", што з вамі вялі пастаянныя размовы наконт гэтых "беларускіх спраў" усякія людзі, якія аказаліся нацдэмамі, што значыліся ў вашай групе, што вы захапляліся гэтай работай так, што проста не паспявалі кіраваць Наркамасветай...

Гэта ўрывак стэнаграмы гутаркі з У. Ігнатоўскім на пасяджэнні партыйнай калегіі ЦКК КП/б/Б, што адбылася ў снежні 1930 года. Фантасмагорыя, ды і толькі: былы нарком асветы Усевалад Ігнатоўскі адказвае на пытанні аб сваім пераемніку Антоне Баліцкім (ужо арыштаваным АДПУ), пытанні, у якіх, здаецца, "здравого смысла" аніколькі.

Сакратар партыйнай калегіі ЦКК КП/б/Б і намеснік старшыні Наркамата Рабоча-сялянскай інспекцыі БССР Арон Рыськін добра ведаў мінулае А. Баліцкага: яно ж было перад членамі калегіі, адлюстраванае ў дакументах, што і по сённяшні дзень захоўваюцца ў архіве. Як ведаў, хто, чаму і для чаго "выпісваў" Баліцкага з Адэсы ў Мінск: не ён адзін, сотні, калі не тысячы, беларусаў — спецыялістаў, настаўнікаў, прадстаўнікоў творчых прафесій, раскіданых дзвюма войнамі і рэвалюцыямі на абшарах краіны не па нечай злоснай задуме, а па дамове між ЦК КП/б/Б і ЦК РКП/б/, рэспубліканскім і цэнтральным урадамі, на пачатку 20-х вярталіся ў родны край, каб паспрыяць яго адраджэнню. Ведаў, што Адэса ў гады вайны стала адным з гарадоў, дзе прытуліліся тысячы бежанцаў, што на Румынскім фронце служылі тысячы мабілізаваных беларусаў. Ведаў, што Ігнатоўскі і Баліцкі ў добрых адносінах, зладжана і плённа разам працавалі, што адзін браў на сябе цяжар практычных спраў, на якія ў другога з-за гранічнай занятасці не хапала часу. Але тыя, што задавалі пытанні і не чакалі праўдзівых адказаў, дамагаліся адказаў патрэбных. Тыя, каго дапытвалі і абвінавачвалі, спрабавалі неяк выйсці са складанага становішча, зменшыць пагрозу сабе, сваім сябрам і ўтрымацца пры гэтым на маральнай вышыні.

Фантасмагорыя. Драма. Трагедыя, што раскінула свае крылы над лёсамі гэтых двух і ўжо над тысячамі іншых. Трагедыя змрочнай пары сталіншчыны, што набірала моц. На вачах літаральна з нічога, са злачыннай фантазіі, з падмен і падманаў ствараўся страшны прывід нацдэмаўшчыны. Прывід, ды толькі ахвяры былі рэальныя — людзі, многа людзей, соль інтэлігенцыі.

Сярод іх — Усевалад Макаравіч Ігнатоўскі і Антон Васільевіч Баліцкі. Першаму заставалася жыць крыху больш месяца: 4 лютага 1931 года стрэлам з браўнінга ён абарве сваё жыццё. Другому было наканавана прайсці праз усе кругі гулагаўскага пекла, быць вернутым у Мінск у 1937, паўторна асуджаным (за тое ж) і расстраляным. На роднай зямлі — хоць у гэтым літасць лёсу. Ды толькі невядома дзе, і магілкі не адшукаць.

Ігнатоўскі і Баліцкі — дзве буйныя фігуры беларускага адраджэння 20-х гадоў. Адраджэння, якое стала зместам нацыянальнай палітыкі Савецкай улады і ўвайшло ў гісторыю пад назвай палітыкі беларусізацыі. Безумоўна, У. Ігнатоўскі — фігура першага плана, ідэолаг і практык гэтай палітыкі, вучоны-гісторык. Але і роля А. Баліцкага не другарадная. Ён практык і толькі практык, арганізатар, які праводзіў палітыку ў жыццё. Але практык і арганізатар сапраўды творчы, сапраўды таленавіты, здольны сам генерыраваць ідэі, браць на сябе адказнасць у прыняцці неардынарных рашэнняў і паслядоўна даводзіць іх да практычнага ўвасаблення, ствараць творчы настрой у калектыве, чуллівы да людзей ініцыятыўных, дзелавых, актыўных.

Лёс А. Баліцкага не назавеш простым, як і многіх іншых, каму выпала жыць на "зломе часу" — дзвюх рэвалюцый і дзвюх войнаў. Пошук сябе і свайго месца ў гэтым бурлівым, "кровью окроплённом" свеце даваўся цяжка, аплачваўся пакутлівымі думкамі, сумненнямі, боллю душы, расстаннямі з сябрамі і аднадумцамі, нярэдка ўласнай крывёю. Як і многія з будучых творцаў беларускага адраджэння, выйшаў ён з сялян, быў інтэлігентам у першым пакаленні. Вёска Балічы былой Лашанскай воласці Ваўкавыскага павета Гродзенскай губерні — яго родны кут. Тут 4/17/ верасня ён нарадзіўся — унук прыгоннага і восьмы сын у бедных бацькоў (шэсць дзесяцін надзелу).

Цяжкія ўражанні дзяцінства запомняцца надоўга, адгукнуцца радком у аўтабіяграфіі, напісанай ужо рукой наркома: "Рос, выхоўваўся і вучыўся ў абстаноўцы нястач і голада..." і ўсё ж бацькі выршылі вывучыць малодшага, вывесці ў людзі. Антон скончыў Лашанскую царкоўнапрыходскую школу, затым Свіслацкую семінарыю, год працаваў настаўнікам у вёсцы, паступіў у Віцебскі настаўніцкі інстытут, дыплом аб заканчэнні якога атрымаў у 1918 годзе. Жыццёвы шлях, здавалася, вызначыўся. Гэтак жа, як і светапогляды: яшчэ ў семінарыі пазнаёміўся з эсэраўскай літаратурай, успрыняў іх ідэі, у інстытуце прыняў удзел у стварэнні літаратурна-рэвалюцыйнага гуртка. Аднак ішла вайна: у студзені 1916 года яго мабілізуюць на ваенную службу і, як чалавека з пэўнай адукацыяй, накіроўваюць у Паўлаўскае ваеннае вучылішча. Праз чатыры месяцы — прапаршчык, месца службы — Растоў-Дон. Праз год — падпаручнік 300-га палка, які кватараваў у Бендэрах Бесарабскай губерні. Тут і заспела яго Лютаўская рэвалюцыя. Падпаручнік у хуткім часе абіраецца спачатку членам, а потым і старшынёй палкавога камітэта, членам Ваенна-выканаўчага камітэта гарнізона г. Бендэры — факты, якія сведчаць аб даверы салдат афіцэру Баліцкаму, які ў той час ні да адной з партый не належаў. Але ў верасні 1917 года, рашуча адвяргаючы перспектыву ўсталявання ваеннай дыктатуры, павёў увесь гарнізон на падаўленне карнілаўскага мяцяжу, за што быў выбраны павятовым ваенным камісарам.

Аляксей КАРОЛЬ.

(Працяг будзе).

З НАЦЫЯНАЛЬНЫМ ШТАНДАРАМ У ЦЫВІЛІЗАВАНЫ СВЕТ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

шлях не менш як гадоў сем. І я яшчэ больш-менш лаяльна ставіўся да ідэі суверэнітэту, астатнія лічылі гэта самазабойствам і патрабавалі пытанне аб суверэнітэце зняць з парадку дня.

Аднак было шмат іншых праблем, якія патрабавалі хуткага вырашэння, і парламенцкая апазіцыя за год прапанавала каля ста законапраектаў.

— Колькі ж з іх было прынята?

— Ніводнага. Да апошняй сесіі. Мы доўгі час працавалі ў вельмі неспрыяльных псіхалагічных умовах, калі адхіляліся прапанаваныя намі законы аб зямлі, аб народаўладдзі, аб міліцыі.

— Дык што ж, увесь гэты час вы працавалі дарэмна?

— Як паказалі падзеі апошніх сесій, нашы ідэі знайшлі водгук у дэпутатаў. Мы кожны раз спадзяваліся, што, калі не ўвесь закон, дык хаця б нейкія яго палажэнні ўдасца правесці ў жыццё. Паколькі ўвесь час ішлі прамыя трансляцыі пасяджэнняў Вярхоўнага Савета па радыё і тэлебачанні, народ меў магчымасць пераканацца, што ёсць іншыя, альтэрнатыўныя КПСС сілы, ёсць іншыя шляхі развіцця і грамадства, і эканомікі. І адным з фактараў, які абумовіў пералом на нечарговай сесіі 24—25 жніўня, была падтрымка людзей з плошчы перад будынкам Дома ўрада. Калі падчас красавіцкіх страйкаў людзі выйшлі на вуліцы, патрабуючы хлеба, то зараз яны выйшлі ўжо за дэмакратыяй.

— Парламенцкая апазіцыя заўсёды падтрымлівала ідэі Барыса Ельцына. Як вы зараз ставіцеся да яго імперскіх замашак і прапаноў аб пераглядзе межаў рэспублік?

— Канешне, трэба аддаць належнае Ельцыну і яго мужным паводзінам у час путчу. Але згадванне пра перагляд межаў лічу яго вялікай памылкай. Беларусь тады таксама можа паставіць пытанне аб вяртанні ёй Віленшчыны, Беластоцкіх земляў, аб Смаленшчыне і Пскоўшчыне. Аднак практыка паказвае, што перш чым пытанне спрэчных тэрыторый вырашыцца, гэтыя землі будуць паліты крывёю.

Што датычыць імперскіх амбіцый Ельцына, я можа не гаварыў бы так катэгарычна (хаця Пазняк называе іх менавіта так). Расія зараз знаходзіцца, з аднаго боку, у стадыі станаўлення як вялікая дзяржава і адначасова ў стадыі распаду, паколькі ў ёй утвараюцца нейкія новыя самастойныя адзінкі. Перад Расіяй альтэрнатыва — стаць вялікай дзяржавай ці распасціся. І Расія, безумоўна, імкнецца сабраць усе землі ў адзінае цэлае. Але такая палітыка прэзідэнта, даравальная ў адносінах да рэгіёнаў сваёй рэспублікі, наўрад ці дапушчальная ў адносінах да суседніх суверэнных дзяржаў.

Не ведаю, робіцца гэта са згоды расійскага кіраўніцтва ці не, але сёння ўжо можна гаварыць аб тым, што Беларусь апынулася ў сітуацыі, якую я абазначу, як інфармацыйная блакада. Цэнтральнае радыё і тэлебачанне пра нашу рэспубліку дае мінімум інфармацыі. Як сакратар камісіі па галоснасці ў сродках масавай інфармацыі, я звязаўся з Ягорам Якаўлевым, новым старшынёй Дзяржтэлерадыё СССР. Ён падзякаваў мне за заўвагу і сказаў, што мае прэтэнзіі беспадстаўныя. Збег акалічнасцей, канстатаваў Якаўлеў, і мы будзем сачыць за гэтым больш уважліва. Што ж, паглядзім і мы. Я схільны верыць Якаўлеву, але ўсё ж такі пытанні ёсць...

— Як вы лічыце, ці зможа эканоміка Беларусі вытрымаць "выпрабаванне суверэнітэтам"?

— Здаецца, наша рэспубліка на рэсурсы не бяднейшая, чым Галандыя, Бельгія ці Японія. Акрамя таго, у нас дастаткова добра развіта лёгкая прамысловасць, радыёэлектроніка, навукаёмістыя вытворчасці. Справа за арганізацыяй эканамічных адносін, і тут сапраўды вялікія рэзервы і магчымасці. Мяне, напрыклад, не палохае заява расійскага ўрада пра тое, што Расія будзе прадаваць нам нафту па цэнах сусветнага рынку. Для Беларусі гэта азначала б імгненны крах. Але ўся нафта, якая ідзе з Расіі ў Заходнюю Еўропу, перапампоўваецца праз Беларусь. Натуральна, што за транзіт мы таксама можам назначыць высокія стаўкі. На такія жорсткія меры мы першымі не пойдзем, але калі нам паставяць кабальныя ўмовы, вымушаны будзем на іх адказаць. І Расіі, і Беларусі больш выгадна будаваць свае адносіны на парытэтных сяброўскіх пачатках. Ды і ўвогуле, ці патрэбна заключаць пагадненні праз маскоўскія кабінеты, калі з'явіцца магчымасць рабіць гэта непасрэдна з абласцямі, з Цюменню, напрыклад.

— Я чула, што ў нас хутка будуць свае, беларускія грошы...

— Думаю, што будуць. Нават старшыня Савета Міністраў Вячаслаў Кебіч сёння прызнае, што ўводзіць нацыянальныя грошы трэба. Вельмі хутка ўсіх нас чакае гіперінфляцыя. Прыкладна да наступнага лета мы ўсе станем мільянерамі і будзем атрымліваць мільённыя зарплаты. Але ж і цэны будуць адпаведнымі. Да таго ж, многія рэспублікі ў апошні час змянілі закупачныя цэны, і сёння нярэдкія выпадкі, калі сяляне, напрыклад, з Верхнядзвінскага раёна прадаюць жывёлу ў Латвію альбо Літву. Каб не дапусціць фінансавага крызісу, пазбегнуць гіперінфляцыі і абараніць спажывецкі рынак, нам патрэбны свае грошы.

— Ці будзе Беларусь мець сваё нацыянальнае войска?

— Не так даўно Барыс Ельцын сказаў, што на тэрыторыі СССР ёсць тры "ядзерныя" рэспублікі — Расія, Украіна і Казахстан. Будзем лічыць, што ён проста агаварыўся, таму што Ельцын не мог не ведаць, што ёсць яшчэ і Беларусь, на тэрыторыі якой шмат ядзерных баз. З самага пачатку свайго існавання БНФ выступаў за тое, каб зрабіць Беларусь бяз'ядзернай зонай і нейтральнай рэспублікай. Нацыянальнае войска ў нас будзе, але пры абавязковай ненаступальнай дактрыне і знішчэнні наступальных відаў тэхнікі. Да таго ж гэтае войска будзе падпарадкоўвацца не адной асобе, а парламенту.

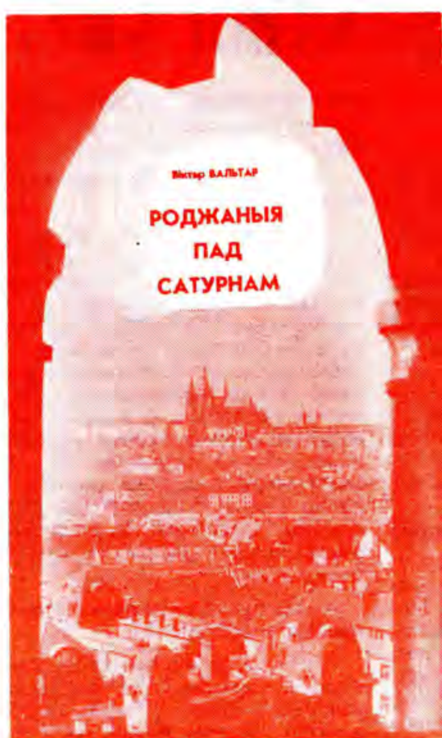
— У вашых адказах многа трывожных нот, заклапочанасці нялёгкім становішчам у рэспубліцы. Як вы лічыце, што нас чакае ў бліжэйшы час?

— Найперш лічу, што нам трэба прыняць новую канстытуцыю, у якой была б закладзена ідэя парламента на прафесійнай шматпартыйнай аснове. Прыняць трэба новы закон аб грамадзянстве, аб выбарах, а таксама правесці новыя выбары ў парламент. Але ў адрозненне ад многіх сваіх калег па апазіцыі, я не ўскладаю вялікіх спадзяванняў на новыя выбары, калі іх правесці ў тэрміновым парадку. Мы стаім на парозе зімы, у рэспубліцы ўскладняецца эканамічнае становішча, людзі робяцца агрэсіўнымі. Іх лёгка збіць з панталыку. Дастаткова, напрыклад, той жа КПСС паабяцаць народу нейкую стабільнасць, і за ёю пойдуць. А гэта катастрофа. Калі будзе голад, энергетычны крызіс (а мы стаім на парозе), парасткі прадпрымальніцтва, бізнесу, рынычных адносін, фермерства, якія ў нас вельмі кволыя, будуць затаптаны, і зноў на нашу глебу пральецца кіслата нянавісці. Год назад на радыёстанцыі "Свабода" я прачытаў зварот ад апазіцыі да сусветнага супольніцтва, да замежных прэзідэнтаў, парламентаў і бізнесменаў з просьбай не даваць крэдытаў Гарбачову і СССР, бо ўсе гэтыя грошы пойдуць на ваенна-прамысловы комплекс, на новыя боегалоўкі і на прэм'ера Паўлава з яго ўрадам. Цяпер мы максімальна зацікаўлены ў тым, каб замежныя краіны рабілі інвестыцыйныя ўклады ў нашу эканоміку. (Дарэчы, беларусы былі першымі, хто прыняў закон аб замежных інвестыцыях). Да таго ж нам патрэбна неадкладная дапамога прадуктамі харчавання. Галодны народ, як я ўжо казаў, пойдзе за першым, хто паабяцае яго накарміць, не думаючы пры гэтым пра лёс дэмакратыі. Дыктатура ж не пакідае надзеі на заўтра!

— Сяргей Іосіфавіч, на апошняй сесіі Вярхоўнага Савета, калі яго Старшынёй быў абраны Станіслаў Шушкевіч, зацверджана новая назва — Рэспубліка Беларусь, калі беларусы здабылі сваю гістарычную дзяржаўную сімволіку, ці не было ў вас адчування, што завершаны нейкі гістарычны этап?

— Ёсць, сапраўды, адчуванне таго, што за спіной застаўся вельмі важны этап, мінуў час, калі трэба было тлумачыць відавочнае, прабіваць сцяну неразумення, разбіваць стэрэатыпы. Гэтая праца не прыносіла ніякага задавальнення, але мы будавалі падмурак, і зараз проста трэба працаваць. Калі прымалася рашэнне пра новы сцяг і герб, гучалі галасы — а колькі грошай на гэта спатрэбіцца? Народ у галечы, а вы тут у сцяжкі гуляеце. Я не буду гаварыць пра гістарычную абгрунтаванасць нашых нацыянальных сімвалаў, думаю, што гэта зразумела. Я лічу, што адроджаная сімволіка будзе для нас тым самым штандарам, з якім мы пойдзем у цывілізаваны свет.

Гутарку вяла Вераніка ЧАРКАСАВА.

137

Ён некалькі разоў глянуў на яе, быццам жадаючы даведацца, што тварыцца ў яе душы, але яна заставалася для яго далёкай. Тугоўскі ўжо больш ня мог вытрымліваць, хвіліна перайшла ўжо ў доўгую гадзіну. Ён сабраў усю сваю сілу волі й пусціўся праз фае ў залю. Ён бачыў, як насьмешліва глядзелі на яго дамы й як шапталіся студэнты. Загорскі, здавалася, зноў нанёс яму ўдар па твары пры ўсіх, так, як калісьці даўно выцяў яго па твары і кінуў ганебнае слова "плябей". Цяпер гэта паўтарылася. Здавалася — наўмысьля пры ўсіх Загорскі назваў яго "плябей" і адабраў ад яго Вярхоўскую. Абражаны, ён сеў на крэсла і паглядзеў навокал сябе ў пустату, жахлівую проРву жыцьця. Што яму цяпер заставалася ў гэтым жыцьці? Ён зразумеў, што яна яго ня можа кахаць, яна яго не кахае. У вушах стаялі гукі толькі што сьпяванай песьні:

Шкада, шкада майго сэрца,
Што я так любіў.
Шкада, шкада маіх ножак,
Што я к ей хадзіў...

"Ой, шкада, шкада"... — загучэла ў вушах. Загучэў званок. Публіка зноў хлынула хвалямі ў залю. Загорскі з Вярхоўскай увайшлі раней усіх і селі ў другім канцы залі, далёка ад Тугоўскага. Тугоўскі больш ня мог сядзець і цярпець. Ён толькі чакаў, калі ў залі пагасяць вагні, каб выйсьці нікім не прыкмечаным. Нарэшце, сьцямнела. Пачалася дэклямацыя. Галевіч пры гэтым барытонам пачаў верш Гаруна:

У гэту ноч мне ня ў моч:
Няма сілы чакаць і маліць...

Тугоўскі ня вытрымаў. Ён ускочыў, як ранены, і паляцеў на выхад. Няхай прадоўжываецца

138

ўрачыстасьць без яго, няхай выступае з дэклямацыяй Вярхоўская. Яму няма чаго больш рабіць на гэтым сьвеце...

VI

Дзіўная марозная ноч агарнула Тугоўскага. Сьнег скрыпеў пад яго нагамі і больш, чым калі-небудзь, пераліваўся сваімі дзіўнымі пэрламі: зоры шапталіся ў небе. Вялікае места спала, зачараванае сном. А ён ішоў. Ішоў адзін, як воўк, вялікай і пустыннай дарогай, і яму заставалася толькі завыць... Завыць, як воўк. Ён прыдзе ў сваю інтэрнацкую кануру, адзінокі, не абласканы, не абагрэты! Ён акіне вокам свой кут і ня знойдзе там нічога, што б сьведчыла аб прысутнасьці любімай рукі. Ні аднэй кветкі, ні аднэй прыметы. Пуста... Усё пуста, як у сараі. Так заўсёды. Ён ідзе па жыцьцю ўсё тэй самай пустыннай дарогай, як воўк. Ён радзіўся, напэўна, для таго, каб блукаць па сьвеце з сумам у грудзях і не знаходзіць нідзе ні спакою, ні радасьці, ні шчасьця. Яго шлях акрэсьлены, як русла ракі, акрэсьлены з самага дзяцінства. Ён радзіўся пад праклятай плянэтай Сатурнам. І чаму ён яшчэ тварыў гэтую камэдыю з таго часу, як даведаўся аб сваім жыцьці, чаму ён паслухаў Кірылу, паступіў у унівэрсытэт, закахаўся і натварыў столькі зусім непатрэбных дурніц. Чаму ён ня скончыў жыцьцё тады, калі пісаў сваю "Споведзь самагубцы. Кнігу для ўсіх і ні для кога". Як пуста, як брыдка ў яго на сэрцы. Зноў раскрылася рана, не зажыўшая пад уплывам часу. Адвечная рана сэрца. Ён адзінокі! Ён нікому не патрэбны, ён ні для кога не цікавы. Так што ён,

139

знача, нікому больш не патрэбны? Да ўсіх чартоў і унівэрсытэт са стыпэндыяю, і каханьне!.. Унівэрсытэт! Ха-ха! Чаго варты ён, калі не дае чалавеку магчымасьці палепшыць сваё жыцьцё. Запраўды, лацінскае слова і гісторыя яшчэ не робяць з селяніна інтэлігента, мужык і пасьля унівэрсытэта застаецца тым самым мужыком, як і да паступленьня ў яго. Які-небудзь Загорскі заўсёды будзе стаяць вышэй, нават нічога ня скончыўшы, бо сьвецкасьць у яго ў крыві з дзяцінства, здабыта выхаваньнем. Выхаваньнем!

Усё залежыць ад выхаваньня... Можа быць, калі-небудзь новае пакаленьне сялян, працаўнікоў, работнікаў, будзе мець такія школы, дзе яно будзе выхоўвацца з малых дзён сьвецкім, яму дадуць тое, чаго не маглі даць бедныя сяляне; можа быць, нарэшце, частка сялян будзе самавыхоўвацца, як, напрыклад, Бурак, будзе выхоўвацца пакахаўшай яго графіняй, але ён ужо ня можа заняцца выхаваньнем. Позна, позна! Ён павінен кінуць унівэрсытэт. Стаць грузчыкам, возчыкам усё роўна калі, толькі нічым, як нічым быў яго бацька. Скончыць унівэрсытэт і насіць у кішэні дыплём, накінуўшы на сябе маску пана, ён ня можа. Ён павінен застацца чэсным з сабой. І тады, можа быць, ён пакахае якую-небудзь сялянку. Хіба мала ёсьць прыгожых дзяўчат, на якіх не зьвяртаюць увагі "інтэлігэнты", і асабліва тыя "інтэлігэнты", якія ствараюць "Беларускую Граmаду ў Празе". Ім патрэбны графіні, багатыя чэшкі, студэнткі, і ні адзін з іх не падумае, што ёсьць тысячы прыгожых беларускіх сялянак, якія могуць быць прыгожымі жонкамі і добрымі гаспадынямі. Так апрасьціцца! Ськінуць з сябе гэты горды і брыдкі ярлык "інтэлігэнта", а стаць про-

140

стым работнікам, а мазалістай рукой тварыць запраўдныя вартасьці. Так, не патрэбны яму болей гэты унівэрсытэт, і не патрэбна яму дачка папа Вярхоўскага! Паехаць куды-небудзь далёка-далёка і ў якой-небудзь палескай глушы тварыць сваё жыцьцё. Можа быць такім чынам ён атрымаў-бы патрэбную палёгку для сваей змучанай душы, можа быць там, у глушы, ён нарэшце супакоіўся-б ад шуму, енкаў сучаснай культуры. Апрасьціцца. Выйсьці з гэтага сьвету з новым сэрцам, з новымі думкамі, выйсьці з гэтых шумных гарадоў, каб ніхто ня ведаў, дзе загінуў, як скончыў сваё карыснае жыцьцё Тугоўскі. Бывайце, блакітныя вочкі Вярхоўскай. Ня бачыць вас болей, не лавіць вашых усьмешак, не дрыжаць над вашым сьветам, не шукаць у вас пацехі і забыцьця... Бывайце. Сьвіціце іншым людзям, якія пойдуць на ваш блеск, як магнит на далонь. Сьвяціце! Красуйцесь!

Вось праявіўся ў цемры яго інтэрнат. Адзін ліхтар блішчыць толькі каля варотаў... Каб не званіць таўстому, у акулярах, швэйцару, які зараз сьпіць на сваіх пуховых пярынах, і каб не плаціць яму лішняй чэскай кроны, ён пералез праз плот у сад і пайшоў спакойна дахаты. У пакоі ўсе спалі. Ён лёг на пасьцель, паляжаў, потым устаў, палез у свой чэмадан, дастаў сьвечку і вышаў у карыдор пісаць ліст Вярхоўскай. Ён доўга сядзеў перад белым аркушам паперы. Жыцьцё пранеслася перад яго задумнымі вачыма. Ён углядаўся ў сваё адношаньне да Вярхоўскай і бачыў, што нямала прыгожых падзей было раскінута там, нямала было горычы і сьлёз — і ўсё ж такі апошняя горыч перапоўніла чашу. Ён пачаў пісаць: "Высокапаважаная Гелена Уладзіміраўна! Я дазволю сабе патурбаваць Вас гэтым лістом, бо пасьля таго, што

141

здарылася на сёньняшняй вечарыне ў "Чэска-Рускай Едноце", я не магу маўчаць. Можа быць, не прыдалі сваіму паступку ніякага значэньня; можа быць, Вы так зацікавіліся Загорскім, што забыліся, дзе знаходзіцеся й запамятавалі, што ўсяго дзьве хвіліны назад таму Вы сядзелі і гулялі са мной. Вы не бачылі, як я стаяў каля калёны пад насьмешкай залі і студэнтаў, пад насьмешкай Вашага "сябры" і можа быць пад скрытай Вашай насьмешкай, насьмешкай Вас саміх. Вы не зразумелі, колькі горычы і абразы нанесьлі мне, калі пры ўсіх селі ў другім канцы залі — быццам дэманстратыўна, не жадаючы больш гутарыць са мной. Вы не зразумелі. А можа быць Вы й зразумелі, а можа быць Вы рабілі ўсё гэта сьвядома Вашаму сябру Загорскаму і ў павучаньне мне. Так, для меня гэта добрая навука! Цяпер я зразумеў, што я паступіў, як хлопчык, як закаханы гімназісьцік, калі думаў аб Вас, сваім каханьні да Вас. Што, не? Я на Вас нісколькі ня злуюся й не наракаю. Было-бы з майго боку глупствам нападаць на Вас за тое, што Ваша сэрца не ляжыць да мяне. Вы — вольны. Голас Вашага сэрца для Вас — адзіны закон. Гэты закон сяньня выявіўся яскрава. Вы ляціце ў абоймы Загорскага, як матыль на вагонь, і ня думаеце, што апаліце крыдлы. Вы маеце на гэта права. Я пішу Вам гэта не з дакорам. Пішу таму, што я больш не жадаю заставацца ў Празе й таму, што хачу сказаць Вам толькі некалькі апошніх разьвітальных слоў...

Бывайце, паважаная Гелена Уладзіміраўна! Жадаю Вам шмат шчасьця й посьпеху ў жыцьці. Памятайце толькі, што ў тыя даўгія зімовыя ночы, калі ўсе будуць спаць, калі толькі я адзін запалю сваю лямпу ў сваім пакоі й пачую, што я адзін на сьвеце, абсалютна адзін, адзін, што няма тых дзіўных

142

вочак, у якія я любіў глядзець у цяжкія, бяссонныя ночы, я ўспомню пра Вас, як аб адзінай жанчыне, каторай я пісаў ліст і ад каторай хацеў бачыць пацеху і шчасьце. Хачу скончыць свой ліст уласным перакладам знакамітага ўкраінскага паэта Франка:

Як пачуеш ўначы за сваім ты вакном,
Што хтось плача і клікае цяжка, —
Не ўзірайся туды, не дрыжы, не глядзі,
Не глядзі ты ў той бок, мая пташка!
То ня ёсьць сірата, што без бацькі блука,
Не галодны бядняк, мая зорка:
Гэта плача мая неўцішыма туга,
То каханьне маё плача горка...

Не зьвяртайце ўвагі на слова "пташка": па-беларуску будзе "птушка". Зразумейце маю думку. Так, яшчэ раз жадаю, жадаю Вам усяго найлепшага —

Пётра Тугоўскі".

Ітак, усё скончана! Ён пакіне Вярхоўскую, пакіне Прагу, усё пакіне, толькі зараз адмовіцца ад стыпэндыі. Раз ён пакідае ўсё, было-б нячэсна яшчэ лічыцца стыпэндыятам.

Ён крыху падумаў і напісаў другую паперу ў "Чэска-Украінскі Камітэт": "Прашу мяне выключыць з дапамогі па майму ўласнаму жаданьню". На адну хвіліну яму самому стала жудасна. Што ён зрабіў? Ён, фактычна, канчаў самагубствам. Ён нісьчыў тое, да чаго сам імкнуўся, што было мэтай яго жыцьця, ува імя чаго ён ехаў у Прагу. Якой

Працяг.
Пачатак у №№ 23 — 39.

143

барацьбой, якімі мукамі была даступна стыпэндыя, і цяпер ён так лёгка сам уласнай рукой адкідвае яе. Сьлёзы навярнуліся на яго вачох. Успомніў ён, як благаслаўляла яго старушка-матка на станцыі, як плакала, жадаючы яму шчасьця. Бедная старушка! Дзе яна цяпер? Ён даўно ня пісаў ей, бо ня мог як чым пацешыць... Цяпер яна, можа быць, не перанесла-б удару, каб даведалася, што зрабіў яе сын. Можа быць запраўды не рабіць гэтага кроку, можа быць не пісаць у камітэт? Сьлёзы сталі на вачох. Але рашыў ён праз хвіліну, бо жыцьцё згубіла для яго ўсякую ілюзію, скончыць з усім аканчальна і беспаваротна. Ён сабраў паперы, адрасаваў у Студэнцкі дом і вярнуўся ў пакой, не жадаючы, каб яго хто-небудзь пабачыў у карыдоры.

VII

Уся "Беларуская Грамада ў Празе" была абражана і звварушана. Па ўсяму Студэнцкаму дому былі раскленены абвесткі "Чэска-Украінскага Камітэту" аб сваей дзейнасьці й у адным з паведамленьняў было сказана, што беларускі студэнт Тугоўскі быў зволены са стыпэндыі па ўласнаму жаданьню. Студэнты сабраліся ў гуртох і абгаварылі. Больш за ўсіх гарачыўся студэнт Тамашэвіч:

— Чорт ведае, што такое тварыцца ў нас, — лаяўся ён, — беларусы згубілі для сябе цэлую стыпэндыю.

— Запраўды, у нас справа з гэтай стыпэндыяй не пастаўлена яшчэ на належны грамадскі грунт,

144

— сумна зазначаў Кірыла. Ён больш за ўсіх быў звварушаны паступкам Тугоўскага. Ён ніколі ня мог чакаць гэтага.

— Вядома, — падхопліваў Тамашэвіч. — На Бацькаўшчыне ёсьць дзесяткі здольных маладых беларусаў, якія жадаюць вучыцца пры ўсякіх варунках, перабіваюцца, што завецца, з хлеба на квас, каб толькі ўлезьці ў вышэйшыя школы. Заместа таго, каб іх падтрымаць, мы падтрымліваем нейкіх Тугоўскіх, якія прыносяць нам толькі шкоды.

— І хоць-бы, дурань, парадзіўся з Грамадой, — сказаў Малевіч, — хоць-бы даў магчымасьць заманіць яго кім-небудзь з іншых, але так, каб для нас заставалася яшчэ стыпэндыя... Цяпер жа мы аўтаматычна ўсё згубілі.

— Запраўды — як па прыказу, — сказаў Тамашэвіч, — адзін дурань у ваду камень кіне, а дзесяць разумных выцягнуць... Цяпер ня можна зусім нічога зрабіць у гэтай справе. Я думаю, яшчэ можна зазначыць кіраўніку камітэту, што Тугоўскі зрабіў гэта з якіх-небудзь чэсных матываў. Грамадзяне, трэба ўсё ж такі прызнаць, што ён запраўды зрабіў гэта пад уплывам якіх-небудзь дзіўных перажываньняў. Зусім чэсна. Я думаю, нячэсны які-небудзь авантурна стараўся-бы ўсімі сіламі атрымаць стыпэндыю, а не адмаўляцца ад яе.

— Добрая чэснасьць, — засьмяяўся Тамашэвіч, папраўляючы свае даўгія валасы, — адняць кавалак хлеба ад другіх, яго жадаючых.

— Што зробіш, грамадзяне, — спакойна зазначыў Кірыла, — бываюць розныя выпадкі... Бывае, напрыклад, што чалавек паміраe. Мала было ў іншых Грамадах выпадкаў, каб паміралі студэнты? Так уявіце сабе, што Тугоўскі памёр.

The most welcome reception was given to the members of the International Motor-Car Expedition at the meeting in Victory Square in Minsk. They started in London, crossed the territory of the countries which participated in World War II and reached the capital of our Republic on September 18, 1991. The members of the motor run (55 people) went the sights of the city, visited the memorial complex of Khatyn, the Mount of Glory and the sport complex "Raubichi". Then the Peace March directed to Smolensk, Moscow, further to Zabaikal'sk, Vladivostok and it was finished in Vancouver and New York.

CANADIANS OPEN HOMES, HEARTS TO THE CHILDREN OF CHERNOBYL

They have the things kids love: a garden, a barnyard full of animals, and hearts as big as the sky.

And starting in the middle of July, Jane Beall and her husband, Pat Wolfe, will share it all with the children of Chernobyl.

For six weeks this summer, the rural Goulbourn, Ont., couple and at least 20 other Ottawa-area families will open their homes to some 30 youngsters from the Soviet republic of Byelorussia.

Children are also visiting families in Toronto and London, Ont.

"It's going to be a fantastic summer," says Beall, a teacher. "It's only six weeks, but it can make a big difference. We have so much and they have so little."

The Soviet children live in regions contaminated by the 1986 Chernobyl nuclear accident, but none suffers from radiation-induced illness.

The experimental program, organized by a Byelorussian group and its Canadian counterpart, aims to help avoid that by removing the young people temporarily from a potentially dangerous environment.

Plenty of fresh air and good food should help fortify their immune systems to fight off illness in the future, they say.

On April 26 five years ago, a reactor at the Chernobyl nuclear station in northern Ukraine exploded, spreading poisonous radiation over thousands of kilometres. Soviet officials believe 70 per cent of the fallout settled in Byelorussia, the republic to the north.

As a result, 40 per cent of the republic is contaminated, putting 3 million of Byelorussia's 10.2 million people at risk of cancer and other diseases.

Children are at greatest risk: data suggest cancers have tripled since the accident and the number of babies with birth defects has doubled.

In the eastern region of Mahilou, only 27 per cent of babies are born healthy.

The plan to bring children to Canada grew out of a recent visit to Ottawa by Henadz Hrusavy, a member of the Byelorussian parliament and president of the Byelorussian charitable fund for the children of Chernobyl.

The group's Canadian counterpart — the 18-month-old Canadian Relief Fund for Chernobyl Victims in Byelorussia — took up the call.

"The response has been absolutely wonderful," says Joanna Survilla, who emigrated from Byelorussia when she was 8 and is now president of the relief fund. "Sharing with a foreign child takes dedication and generosity. I am impressed by the humanity of people."

Editor of the English page T. BONDARENKO

WHAT'S TO BECOME OF THE KGB?

The dismantled statue of Dzerzhinsky was finally trucked out of the square fronting the KGB headquarters. He wasn't the worst member of this secret service. Of what did those inside the KGB building think as they watched the changing landscape through the darkened windows? Their future?

The future isn't quite clear. Neither is the recent past.

What is obvious is that the KGB has been stained by its role in the coup.

Its chief, Vladimir Kryuchkov, was one of the key figures in the Emergency Committee. Chief of the KGB Security Service Plekhanov, according to the President, was among those who presented Gorbachev with an ultimatum in the Crimea, the KGB regiment of Sevastopol blocked the presidential holiday home in Foros. The KGB deprived Gorbachev of communication and switched off the government and international lines to Yeltsin and Silayev. It prepared lists of preventive arrests. According to Oleg Kalugin, one of such lists contained 60 names. According to Gorbachev, there was a list of ten persons to be physically destroyed. Some arrests did take place. Several persons were held early-on in the coup including people's deputies of the USSR. On the night of August 20—21, two KGB divisions (one has been revealed—division 103) were on their way to Moscow. Before that, the Russian White House received information that orders were issued to the KGB's 7th department group Alfa (one of the key participants in the Vilnius events) to take over the building. Finally, it has become known that KGB agents were constantly monitoring the overall situation.

It is also known that there has been a lack of cohesion in the KGB for a long time. There is no agreement between its elite and middle-ranking officials. Open confrontation exists between apparatchiks and apparatchiks'sons, and those who call themselves "pros". The distance is growing between the advocates of reforms and the hardliners.

It is difficult to say whether it was for these reasons or for weightier ones that the agency failed to do what it is well equipped to do. Here are some facts.

When a state of emergency was declared on the first day of the coup, the state borders guarded by troops subordinate to the KGB were not sealed, airports allowed planes to land and leave freely. Wayward newspapers and independent broadcasting were stopped, but information was still pouring in to them through the fax and teletype—even from abroad. All types of telephone services continued to function, including government telephone lines, which is most surprising.

But that is not all. Very important information was regularly leaked from the KGB headquarters in Lubyanka Square to the Russian White House among other places. We learned about this from Head of the Russian Parliament Security Committee Sergei Stepashin. KGB men (in addition to other sources) warned of orders to arrest Yeltsin. They also provided first news of the aforementioned lists. Kryuchkov's man, Head of External Intelligence, Leonid Shebarshin, according to our sources, played tennis all day on the eve of the coup. Russian Secretary of State, Gennady Burbulis, called him on the phone on August 19 to ask: "What do you think of the situation?" The answer was: "It's idiocy." "What are you going to do?" Shebarshin said: "I'll try to talk to Kryuchkov."

The most important question is: what prevented Alfa and the specially designated troops of the Main Intelligence Department from taking over the White House, and holding Yeltsin incommunicado? Having troops like these, the job would require no tanks at all.

Given this fact, one is not especially surprised at the help rendered by active and retired members of the KGB. It is they, according to the retired KGB Colonel Vladimir Rubanov, ensured that information from the White House could reach 600 addresses, through the special communications network catering to the defence industry and special services. They also prepared printing facilities, provided access to weapons depots, and offered to reliably hide documents of the Russian government. Former KGB officers who had gone into business managed to withdraw one million roubles in cash from their accounts and bring the money to the White House.

Stepashin told us: "The KGB was waiting." They didn't know what they specifically were supposed to do," said head of the KGB Department for the Protection of Constitutional System, Valery Vorotnikov, to Komsomolskaya Pravda. "For that reason we worked routinely." Something went wrong? Some order was not given? Which one?

The KGB might have been biding its time. But according to Stepashin, the structures became too disrupted to leave them uncontrolled by the last day of the putsch. This is one explanation of the hasty appointment — of Leonid Shebarshin to the post of Acting KGB Chief, Moiseyev to Defence Minister and entrusting Trushin with the Ministry of the Interior. For all appearances, this won the country a day of peace.

Little is known about what was going on inside the KGB following Kryuchkov's arrest. Some facts did come out. When the coup was stopped on August 21, MN was informed that KGB's mid-ranking officials were preparing a statement dissociating them from their superiors' actions. The statement appeared in the press, but was in the name of all KGB members. It said that the KGB ruling board condemned the participation of their superiors in the coup, leading one to believe that the ruling board had nothing to do with it. It is feasible that the mid-ranking officers knew nothing till the last moment, but believing that the board knew nothing is a stretch.

The KGB staff claims it is still amazed that

> *"We begin the creation of a really free and independent state. From now on only the Constitution and laws of Republic of Byelorussia are active on its territory. The present borders are considered to be inviolable and Byelorussia has no territorial claims on the neighbouring republics."*
> **Vyacheslav KEBICH, Prime Minister of Republic of Byelorussia.**

d-ranking officers were not issued weapons. ..ose we have spoken with thank God, otherwise blood could have been spilled at their hands.

What can one expect of the KGB today? There were some convulsions in the wake of the putsch: KGB departments in the provinces received cables ordering the destruction of all written directives received from the Centre during the coup. According to the White House, archives are being destroyed in the KGB Lubyanka headquarters. One of the first orders by the newly appointed KGB Chief Vadim Bakatin was to arrest the archives.

This will inevitably be followed by other steps which will pale the dismantling of the KGB symbol — the Dzerzhinsky statue — for the KGB staff. The newly created committee to investigate the actions of the Defence Ministry (led by Russian Vice-President Alexander Rutskoi) and of the KGB (led by Sergei Stepashin) during the coup will hopefully turn up evidence of who did what under the circumstances.

The KGB seems to be in for some serious changes. By now it has become known that the secret service, providing security for the country's leaders, will be withdrawn from the KGB. According to latest information, the Alfa group has been subordinated directly to the USSR President. Technical services are likely to be subordinated to him too. It has been suggested that the central KGB apparat retain its coordinating functions. All other functions are to be delegated to republican KGB. Gorbachev has promised: "There will no longer be a state within a state."

But a word of warning is in order. "Stirring up a beehive is very dangerous," said retired KGB Colonel Mikhail Lyubimov. This has been proven by the experience of East European countries. Cornering the KGB is unwise: it is hard to predict what it will do in a desperate situation. For all appearances, this is somewhat accepted, Stepashin has said there will be no mass dismissals in the KGB.

But what stopped the KGB after all? We think the popular version of "lack of professionalism during conditions of the system's general collapse" holds no water.

Yevgeniya ALBATS,
Natalia GEVORKYAN.

«АПОШНІ СВОЙ СКАРБ АДДАЮ»

Да 100-годдзя з ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Максіма БАГДАНОВІЧА

Максіма Багдановіча не адразу зразумелі нават свае браты па роднай літаратуры. Пра гэта згадаў сакратар рэдакцыі "Нашай нівы" Вацлаў Ластоўскі ў сваіх успамінах, напісаных па просьбе прафесара І. Замоціна, які ў сярэдзіне 20-х гадоў рыхтаваў акадэмічны збор твораў паэта. Пазней імя Ластоўскага надоўга выкраслілі з беларускай літаратуры ў БССР. Затое яго крыху тэндэнцыйная ацэнка "верхняй палаты" ў рэдакцыі "Нашай нівы", якая быццам бы нядобразычліва сустрэла першыя самабытныя творы Багдановіча, абрастала ідэалагічнымі і класавымі легендамі ды празмерна сацыялагізавалася.

Напачатку паэта сапраўды шмат хто не зразумеў, і не толькі сёй-той з рэдакцыі "Нашай нівы", але нават блізкія да яго людзі, бацькі, сваякі і сябры ў Ніжнім Ноўгарадзе і Яраслаўлі. Яго першы вучнёўскі, аднак праграмны твор у жанры апавядання-прытчы "Музыка" друкаваўся ў "Нашай ніве" (1907), відаць, без спрэчак. Прыйшла ў рэдакцыю самацёкам, як гэта часта бывае, умелая стылізацыя пад народную легенду. Да таго ж у ёй праводзілася магістральная для "Нашай нівы" адраджэнская ідэя. Відаць, не выклікалі пярэчанняў прысланыя Багдановічам у канцы 1908 года вершы "Над магілай" і "Прыдзе вясна", надрукаваныя ў газеце 1 студзеня і 5 сакавіка 1909 года. Гэткія матывы тады ўжо прыжыліся, да іх прызвычаіліся выдаўцы і чытачы беларускай газеты.

Максіму Багдановічу было наканавана пражыць значна менш, чым яго літаратурным настаўнікам, — усяго няпоўных 26 гадоў. Мабыць, таму духоўнае сталенне яго такое шпаркае, сціснутае ў часе. Нават у сваім вучнёўстве ён быў арыгінальным. Вось адзін з яго першых твораў на вясенні матыў (1908).

Перад намі ўжо не просценькі, натурны эцюд вясенняга адраджэння. Тут ёсць прыкметны суб'ектыўны пачатак ("Але мне сэрца пяе..."), без якога лірычная паэзія не існуе. Апрача таго, у Багдановічавым творы вясна — не толькі аб'ект літаратурнай замалёўкі, але яшчэ "лірычная гераіня" твора, паэтыка-міфалагічны персанаж літаратурнага дзейства. Вясна бывае не толькі ў прыродзе. Яе прагне чалавечая душа, калі сэрца пачынае спяваць. Гэты ранні, крыху пазначаны матыў паэта надзвычай важны, бо пазней тэма вясны нашага жыцця і тэма мужнага прыняцця яго восені стане лейтматывам лірыкі паэта.

Вясной 1909 года М. Багдановіч прыслаў у "Нашу ніву" новыя вершы, якія сталі пачаткам будучай нізкі "У зачараваным царстве" ягонага "Вянка". Паводле ўспамінаў таго ж Ластоўскага, уплывовыя тады ў газеце Ядвігін Ш. і А. Паўловіч назвалі іх "дэкадэнцкімі" творамі "не для народа". Яны былі ўжо спісаны ў архіў, дзе і праляжалі да восені, пакуль іх не адкрыў Сяргей Палуян і не пераканаў рэдакцыю ў таленавітасці і непадробленай народнасці гэтых шэдэўраў.

Справа зусім не ў Ядвігіне Ш. і А. Паўловічу, па-свойму шчырых беларускіх адраджэнцах, літаратарах нялёгкага лёсу. Ядвігін Ш. быў здольным белетрыстам і публіцыстам, закончыў гімназію, спрабаваў вучыцца на медыцынскім факультэце, а працаваў аптэкарам і сельскім гаспадаром. А. Паўловіч, паводле ўспамінаў яго дачкі Тамары Паўловіч-Кліменка, "закончыў толькі чатырохкласнае гарадское вучылішча, пасля чаго працаваў... спачатку канторшчыкам, потым памочнікам бухгалтара і нарэшце бухгалтарам". У вольны ад працы час займаўся паэзіяй, быў яшчэ аматарам-жывапісцам, а "пад настрой, і толькі ўлетку, вышываў ваўнянымі ніткамі вялікія дываны з адлюстраваннем розных краявідаў". Яд[illegible]ін Ш. і А. Паўловіч мелі вялі[illegible]ем'і, выводзілі, як маглі, сва[illegible]дзяцей у інтэлігенты, нават вучылі музыцы і французскай мове. У літаратуры яны маглі спаборнічаць хіба што з Адамам Ягоравічам Багдановічам, але [illegible] з яго геніяльным сынам. І [illegible]та здзіўляцца не таму, што [illegible]ы не адразу зразумелі і паэтычныя адкрыцці Багдановіча, а хутчэй таму, якім чынам яны ды іншыя нашаніўцы так прафесіянальна пісалі па-беларуску, падняўшыся вышэй звычайнага аматарства.

У нападках на "дэкадэнцкую" паэзію Багдановіча вінаватыя не яны, па натуры людзі добрыя, літаратурныя падзвіжнікі, а тагачасная ўсерасійская легенда пра дэкадэнтаў і сімвалістаў. У пачатку нашага стагоддзя размовамі пра дэкадэнтаў поўніўся ўвесь друк — правы, левы і памяркоўны. І не толькі правінцыйны, але і сталічны. У дэкадэнты залічвалі паэтаў Валерыя Брусава, Аляксандра Блока, Андрэя Белага, пазней Канстанціна Бальмонта, Мікалая Гумілёва, Уладзіслава Хадасевіча, нават празаіка Леаніда Андрэева.

У свой час "нашаніўскае" народніцтва не ўнікла гэтай эстэтычнай міфалогіі. Маем на ўвазе спрошчанае тлумачэнне народнасці літаратуры, паводле якога народным прызнавалася толькі непасрэднае, рэалістычнае адлюстраванне сацыяльнага і прыроднага быцця працоўнага народа, пазбаўленае складанай асацыятыўнасці, вобразнай сімволікі і філасофскай медытацыі, разлічанае на сярэдняга чытача з народа. Лічылася таксама, што "Наша ніва" — выключна народная, сялянская газета, у якой, маўляў, не месца інтэлігенцкай вытанчанасці. Менавіта гэткімі аргументамі карысталіся Ядвігін Ш., А. Паўловіч, а пазней публіцыст Мечыслаў Бабровіч (Лявон Гмырак).

Але на самай справе мастацкі вобраз і філасофскае паняцце народа не ёсць "гэтамінутная" эмпірычная рэальнасць, а сацыяльна-гістарычнае і духоўнае быццё нацыі ў трох часавых вымярэннях — мінуўшчыне, сучаснасці і будучыні. Разглядаючы народ і нацыю ў іх гістарычным развіцці, мы можам з упэўненасцю сказаць: калі сёння высокія мастацкія і, шырэй, духоўныя каштоўнасці яшчэ "не для народа" (такое суджэнне вельмі адноснае, няпоўнае), т[illegible] заўтра, у блізкай ці далёкай бу[illegible]дучыні, яны абавязкова стануць важным складальнікам духоўнага свету народа.

І калі мы цяпер, з улікам гэтай гістарычнай дыялектыкі, паглядзім на вершы М. Багдановіча, якія ледзь было не забракава[illegible] ў "Нашай ніве", то акажацца, шт[illegible] яны куды бліжэй да свядомасці народа, чым да абмежаванага вопыту некаторых інтэлігентаў-народнікаў.

Вершы "Лясун" ("Прывольная, цёмная пушча"...), "Хрэсьбіны лесуна", "Асенняй ночай", "Пугач", "Цемень", "Над возерам", "Вадзянік" — раннія шэдэўры пейзажнай лірыкі Багдановіча, створаныя на аснове мастацкага пераасэнсавання народнай міфалогіі. Вобразы гэтыя жылі ў народных паэтычных уяўленнях. Вось, напрыклад, верш "Над возерам": "Сонца ціха скацілася з горкі; // Месяц белы заплакаў свечкай// Агледае бахматыя зоркі, // Цягне з возера срэбныя сеці. // У іх русалкі заблыталі косы, — // Рвуць і блытаюць срэбныя ніці, // Ноч плыве над зямлёй, сее росы, // Ноч шапоча русалкам: "Засніце". //

Перад намі — выдатны паэтычны накцюрн у нашай паэзіі. Словы-вобразы тут пераходзяць у гукі музыкі.

Адзначыўшы, што паэт шчыра любіць сваю радзіму, беларускі народ, спачувае яго гору і бедам, верыць у свой народ, А. Луцкевіч працягваў: "Але не грамадскія тэмы займаюць галоўным чынам паэта: ён перш за ўсё шукае чыстай красы і ў той дзяўчынцы васьмілетняй, што, пахіліўшыся з трывогаю над плачучым брацікам, выяўляе песняру тайны Мадонны Рафаэля ("Мадонна"), і ў народнай веры ў лесуноў і русалак ды вадзянікоў ("У зачараваным царстве"), і ў абразах роднай прыроды, і ў старонках мінуўшчыны ("Старая Беларусь")".

У літаратуразнаўстве і крытыцы 20-х гадоў вызначыліся тры асноўныя кірункі ў дачыненні да творчасці М. Багдановіча: частковае яе адмаўленне ці празмерна крытычнае да яе стаўленне (частка маладнякоўцаў і палымянцаў, асабліва Ц. Гартны і М. Байкоў, пралеткультаўская і "напастоўская" плыні); погляд на яе як на высокі ўзор для мастацкага росту беларускай савецкай літаратуры (У. Дубоўка, А. Бабарэка і іншыя пісьменнікі, якія стварылі "Узвышша" або прымыкалі да гэтага аб'яднання); акадэмічнае багдановічазнаўства, што імкнулася да аб'ектыўнага аналізу спадчыны Багдановіча і бачыла ў ім таленавітага паэта поруч з Купалам і Коласам (Я. Барычэўскі, А. Вазнясенскі, І. Замоцін ды іх паслядоўнікі). Часам гэтыя плыні сінтэзаваліся, даючы ў выніку нейкую сярэднюю пазіцыю, якой прытрымліваўся Міхась Піятуховіч (артыкул "М. Багдановіч як паэт-імпрэсіяніст").

У 1929-1930 гадах пачаўся першы этап нябачанай нават у пакутніцкай гісторыі беларускага народа Галгофы, укрыжаванне яго духоўнага палону: аплёўваліся і зняважваліся нацыянальныя традыцыі, народныя героі і пакутнікі. Прайдзісветы тыпу Бэндэ асабліва злосна нападалі на спадчыну Багдановіча. Яны аб'явілі яго крынічна чыстую паэзію "крайнім нацыяналізмам", "ідэёвым убоствам", "кулацкай ідэалогіяй". Вялікі сын свайго народа сваімі творамі ўзыходзіў на Галгофу разам з народам. Тагачасны тэарэтык сацыялістычнага рэалізму Я. Бранштэйн шмат пастараўся, каб дыскрэдытаваць адраджэнцкія сімвалы беларускай культуры — Музыку, сінявокі васілёк, Пагоню, а разам з імі — класічную спадчыну Купалы, Коласа, Багдановіча.

Адзін з шматлікіх парадоксаў сталінізму: ледзь прыкметная рунь беларускага Адраджэння ўзышла ў канцы 30-х гадоў — самых жорсткіх, пасля якіх вакол нашых гарадоў узнікалі Курапаты. Вось тады вучні прафесара Б. Эйхенбаума, беларускія аспіранты Рыгор Жалязняк і Зміцер Савановіч у шэрагу артыкулаў пачалі было вайну з бэндаўшчынай і паспрабавалі вярнуць народу паэзію М. Багдановіча. Абодва маладыя літаратуразнаўцы загінулі ў вайну — Жалязняк на фронце, а Савановіч у галодным Ленінградзе.

Так ці інакш, адкрыта, а часцей ціхмяна, "эзопаўскім" іншасказаннем наша літаратура 40—80-х гадоў змагалася за вяртанне народу ягоных скарбаў — паэзіі М. Багдановіча. Амаль трыццаць гадоў для чытача фактычна былі недаступнымі яго "Вянок" (першавыданне 1913 года, перавыданне ў Заходняй Беларусі 1927 года) і акадэмічнае выданне "Твораў М. Багдановіча" 1927—1928 гадоў. Выдаваліся толькі "Выбраныя творы" (1946, 1952, 1957 гады). А ў 1968 годзе выйшаў няпоўны "Збор твораў" у двух тамах. Цікавая, хоць і не бясспрэчная (з пункту погляду навуковай тэкасталогіі), кніжка "Вянок паэтычнай спадчыны" Максіма Багдановіча Беларускага інстытута навукі і мастацтва (Нью-Йорк—Мюнхен, 1960, пад рэдакцыяй Ант. Адамовіча і Ст. Станкевіча) да апошняга часу знаходзілася пад замкам бібліятэчных "спецсховаў". Сёлета, да юбілею паэта, Інстытут літаратуры АН БССР рыхтуе найбольш поўны збор ягоных твораў у трох тамах.

Уладзімір КОНАН.

(Працяг будзе).

З асвячэння сцэны, глядзельнай залы і службовых памяшканняў пачаў свой дваццаць другі тэатральны сезон калектыў Мінскага тэатра музычнай камедыі. Па просьбе артыстаў тэатр асвяцілі настаяцель Свята-Аляксандра-Неўскай царквы протаіерэй айцец Віктар (свецкае імя — Віктар Бекарэвіч) і протадыякан гэтай жа царквы Пётр Ляшкевіч. Першым спектаклем сезона на асвячонай сцэне стала аперэта Іагана Штрауса "Ноч у Венецыі".

НА ЗДЫМКУ: асвячэнне Мінскага тэатра музкамедыі.

Фота І. ЮДАША.

ДЗІВОСЫ ЦІ ШАРЛАТАНСТВА?

ШТО ЎМЕЕ ЧАРАЎНІК

Юрыю Лонга 38 гадоў. У апошні час яго імя часта мільгае ў прэсе, у яго тысячы паклоннікаў і прыхільнікаў. Ён член Міжнароднай асацыяцыі магаў і чараўнікоў. З Юрыем ЛОНГА гутарыць карэспандэнт Інфармацыйнага агенцтва Навіны Валерый ЕНІН.

— Некалькі месяцаў назад ты наладзіў сапраўдную сенсацыю. Я маю на ўвазе твае доследы па ажыўленню трупа, якія былі паказаны па Цэнтральнаму тэлебачанню.

— Размова ідзе не аб поўным ажыўленні, а толькі аб аднаўленні апорна-рухальнага апарату. Я займаюся гэтым каля пяці гадоў. Правёў больш сарака доследаў. Толькі на дваццатай спробе дабіўся першага поспеху: труп пачаў варушыцца. Натуральна, што доследы я праводзіў нелегальна. Ішоў ноччу ў Інстытут хуткай дапамогі, даваў вартаўніку 100 рублёў, і ён пускаў мяне ў трупярню.

На целе кожнага чалавека ёсць сем кропак, чакр, з дапамогай якіх ідзе падсілкоўванне арганізма праз космас. Калі я навучыўся іх знаходзіць, то зразумеў, што праз чакры можна не толькі забіць чалавека, але і "ажывіць", гэта значыць прыўзняць з таго свету. Я націскаў на пэўныя кропкі, узбуджаў энергетычныя чакры, а праз пальцы напампоўваў труп сваёй энергіяй, зараджаючы сваімі біятокамі ўвесь яго арганізм. Ён цягнуўся за мной рукамі, нагамі, уставаў, рабіў некалькі крокаў, трохі расплюшчваў вочы.

Паводле павер'яў душа чалавека не пакідае цела пасля смерці дзевяць дзён. І я пераканаўся, што гэта не проста прыгожая легенда. Сапраўды, прыкладна дзевяць дзён энергія застаецца як бы ў замарожаным выглядзе. А мае доследы зводзіліся да таго, каб выклікаць яе да жыцця і планамерна размеркаваць па ўсім целе. Я не ставіў задачу поўнага ажыўлення нябожчыкаў. Усё гэта мне трэба для канкрэтнай работы па вылечванню людзей, якія пакутуюць на розныя формы паралічу.

— Якая была рэакцыя на паказ па тэлебачанню доследаў?

— Самая розная. Многія лічаць, што я зрабіў вялікае адкрыццё, некаторыя газеты навалі[л]іся на мяне з абвінавачваннямі, назваўшы багазневажальнікам і шарлатанам. А з Сан-Францыска пазванілі і прапанавалі мільён долараў за правядзенне гэтага доследу ў ЗША.

— Ты будзеш працягваць работу ў гэтым напрамку?

— Абавязкова. Я мару хоць крыху прадоўжыць чалавеку жыццё. Я ўпэўнены, што ў першыя гадзіны пасля насту-

(Заканчэнне на 8-й стар.).

«...І ЗА ГАРОЮ ПАКЛАНЮСЯ»

Так называлася апошняя кніга вядомага беларускага мовазнаўцы, фалькларыста і пісьменніка Фёдара Янкоўскага. Гэтыя словы бронзавым радком леглі на граніт помніка, адкрыццё якога адбылося на Маскоўскіх могілках у Мінску. Заслужаны дзеяч навукі, доктар філалагічных навук, прафесар Фёдар Міхайлавіч Янкоўскі стварыў цэлую навуковую школу, яго вучні працуюць у многіх навучальных і навуковых установах рэспублікі. Ён многа ездзіў па роднай Беларусі, з глыбокай павагай ставіўся да простых людзей, успрымаў іх народную мудрасць. А вынікам былі кнігі па беларускай мове і фальклору. Помнік створаны мінскім скульптарам Аляксандрам Шатэрнікам пры дзейсным удзеле Рэспубліканскага фонду культуры.
НА ЗДЫМКАХ: кветкі да помніка Ф. Янкоўскаму; выступае пісьменнік Іван ЧЫГРЫНАЎ.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

МЭТА — ВЯРТАННЕ СПАДЧЫНЫ

БОНДА ФОНДУ КУЛЬТУРЫ

Больш за ўсё наша культура сёння патрабуе мэтанакіраванага размеркавання сродкаў на стварэнне яе матэрыяльнай базы. А слабін альбо ўвогуле белых плям тут шмат. Тое, што ўжо даўно зроблена іншымі нацыямі на шляху культурнага будаўніцтва, нам прыйдзецца рабіць вялікімі намаганнямі, праз бюракратычную абыякавасць дамарослых нацыянальных нігілістаў.

Але нягледзячы на такія неспрыяльныя сацыяльныя варункі, гэта рабіць неабходна для будучых пакаленняў ужо сёння. Усцяшае, што расце занепакоенасць станам культуры не толькі з боку дзяржаўных культурных устаноў, але і грамадскіх арганізацый. Адной з такіх арганізацый з'яўляецца Беларускі фонд культуры (БФК).

Нагадаем, што створаны ён у 1987 годзе як арганізацыя, дзейнасць якой скіравана на адраджэнне нацыянальнай культуры Беларусі. Асаблівасць БФК у тым, што свае немалыя сродкі на ўздым беларускай культуры ён накіроўвае на канкрэтныя справы. І гэтая (знарок ужываючы старажытнае беларускае слова) бонда здаецца асабліва заўважнай таму, што жыва дапаўняе культурную палітру нашай Беларусі. Аб напрамках дзейнасці, аб набытках і праблемах у рабоце фонду прашу расказаць намесніка старшыні БФК Валерыя СКВАРЦОВА.

— Спадар Скварцоў! Колькі слоў скажыце пра тое, у якіх умовах працуе фонд, пра яго структуру.

— Беларускі фонд культуры — грамадская культурная арганізацыя, якая працуе ва ўмовах поўнага гаспадарчага разліку. У дзяржавы на сваю дзейнасць мы не бяром ні капейкі. За кошт добраахвотных ахвяраванняў, сродкаў, якія паступаюць ад арганізаваных намі выстаў, дабрачынных вечароў, ад вытворчай дзейнасці нашых прадпрыемстваў, якія маем у Маладзечне і Бабруйску, і чатырох малых прадпрыемстваў кожны год мы выдаткоўваем каля мільёна рублёў на адраджэнне беларускай культуры.

Для ажыццяўлення задач, якія акрэслены статутам БФК, у нас створаны грамадскія камісіі, саветы і клубы: гісторыка-мемарыяльная камісія "Вяртанне", камісія па развіццю народных промыслаў і рамёстваў, камісія па ахове і прапагандзе беларускай мовы, савет садзейнічання бібліятэчнай справе, савет дароў, савет па дабрачыннай дзейнасці, клуб калекцыянераў і г. д. Уся дзейнасць іх накіравана на канкрэтныя справы адраджэння беларускай культуры.

І хоць ні ў чым мы не можам быць поўнасцю задаволенымі сваёй работай, некаторыя канкрэтныя вынікі яе ўжо ёсць. Асабліва яны заўважныя ў рабоце камісіі "Вяртанне", старшынёй якой з'яўляецца Адам Мальдзіс.

Добрыя адносіны ў нас складваюцца з культурнымі ўстановамі і асобнымі грамадзянамі Рэспублікі Польшча. Адтуль мы атрымалі мікракопіі нот беларускага фальклору, перапіску дзеячаў паўстання 1863 года. Вельмі цікавы альбом з 82 фотаздымкамі этнаграфічнага характару перадаў Ю. Шыманскі, 47 ксеракопій з твораў беларускага мастака Э. Дабжынскага — яго дачка Н. Бітэль-Дабжынская і інш.

Шмат твораў сучаснага выяўленчага мастацтва ахвяруюць нам вядомыя беларускія мастакі Л. Шчамялёў, А. Кашкурэвіч, П. Драчоў, З. Агуновіч, М. Купава, У. Басалыга. Згодна з іх пажаданнямі, гэтыя творы размяркоўваюцца па бібліятэках, школах. Шмат карцін перададзена ў Гайнаўскі беларускі музей, што на Беласточчыне.

Увогуле цяжка адразу пералічыць усе напрамкі дзейнасці БФК. Таму адзначу толькі некаторыя. Сярод іх — выдавецкая дзейнасць, правядзенне выстаў ("Панарама" ў Мінску, "Жыве Беларусь!" у Беластоку), тэм тычныя вечары, прысвечан Ф. Багушэвічу, Я. Купа Я. Драздовічу, В. Вашчыле, 73-... угодкам БНР. Фонд ахвяраваў сродкі на пабудову помнікаў Ф. Скарыне, К. Каліноўскаму, В. Вашчыле, С. Полацкаму, К. Тураўскаму, на выданне скарынаўскай Біблії, на пабудову Гайнаўскага беларускага музея. Пры БФК дзейнічае тэатр беларускай гістарычнай драмы і камедыі (рэжысёр У. Матросаў).

Нельга не адзначыць і работу савета па дабрачыннай дзейнасці, які ўзначальвае народная артыстка СССР С. Данілюк. Сродкі ад мерапрыемстваў савета пералічваюцца дзецям-сіротам і дзецям з пацярпелых ад Чарнобыля раёнаў.

Таксама створаны музейныя экспазіцыі, прысвечаныя выдатным дзеячам беларускай культуры А. Філіповічу (вёска Гершоны), Л. Зізанію (г. Брэст), К. Лышчынскаму (в. Лышчыцы), музей П. Багрыма ў вёсцы Крошын. Коштам творча-вытворчага Цэнтра "Паліфакт" выдаецца часопіс "Спадчына"...

— Усё пералічанае вамі, Валерый Аляксандравіч, гаворыць пра вельмі шырокі спектр напрамкаў дзейнасці БФК. Але многіх знаўцаў і аматараў беларускай даўніны цікавіць тое, якія захады робяцца для адшукання беларускай святыні — крыжа святой Ефрасінні Полацкай і іншых беларускіх каштоўнасцей.

— Што датычыцца крыжа Ефрасінні Полацкай, то мы адпрацоўваем некалькі магчымых напрамкаў пошукаў. Адзін з іх падрабязна апісаны А. Мальдзісам у "Чырвонай змене", дзе быў надрукаваны яго "Нью-Йоркскі дзённік". Там, за акіянам, след, на жаль, абрываецца.

Другі напрамак — пошук крыжа, зробленага Л. Богшам, у сховішчах НКУС — КДБ. Былі накіраваны лісты і ў Міністэрства фінансаў (ці быў ён там на ўліку, як рэч з каштоўнага металу і з камянямі), у КДБ Беларусі з просьбай дапамагчы ў росшуку нацыянальнай каштоўнасці. Але з Мінска нашу просьбу накіравалі ў Магілёў, дзе зафіксавана было апошняе месца знаходжання крыжа Ефрасінні Полацкай. На жаль, адказу пра лёс святыні з гэтых устаноў яшчэ не маем.

Тым часам мы заказалі ў Міністэрстве сувязі марку з выявай крыжа Ефрасінні Полацкай. Хутка яна з'явіцца ў продажы. Спадзяёмся, што калі гэтыя паштовыя мініяцюры разыдуцца па свеце, то могуць з'явіцца дадатковыя звесткі пра твор беларускага прыкладнога мастацтва.

Акрамя крыжа Ефрасінні Полацкай, нас цікавіць лёс бібліятэкі Храптовічаў, якая зараз знаходзіцца на Украіне. Туды ўжо накіраваны лісты ад БФК. Спадзяёмся, што хутка гэтая справа вырашыцца і нашыя навукоўцы і проста аматары беларушчыны змогуць карыстацца скарбамі бібліятэкі.

З аналагічнымі пытаннямі звяртаемся ў кнігасховішчы і архівы ЗША, Германіі, Ватыкана. Гэта дазволіць нам мець новыя, няхай і ў выглядзе мікракопій, матэрыялы па гісторыі роднага краю.

— На заканчэнне, Валерый Аляксандравіч, коратка раскажыце пра праекты, якія ажыццяўляюцца пад эгідай БФК.

— Перш за ўсё адзначу работу над міжнароднай праграмай "Гісторыя кніжнай культуры Падляшша" ў 7 тамах. Гэты праект ажыццяўляецца АН СССР, Міністэрствам культуры БССР, Польскай акадэміяй навук і БФК. Адным з кіраўнікоў яго з'яўляецца вядомы даследчык беларускай культуры з Масквы Ю. Лабынцаў. Гэтая праца прысвечана кніжнай культуры аднаго з цікавейшых культурных асяродкаў Беларусі — Супрасльскага манастыра і дзейнасці яго друкароў.

Працуем таксама над перакладам са старажытнабеларускай мовы "Беларускай астралогіі", якую мяркуем выдаць праз некаторы час. Тут патрэбна вельмі карпатлівая работа даследчыка-перакладчыка, які павінен, акрамя філалагічнай падрыхтоўкі, мець дастатковы запас ведаў пра астралогію як навуку. Мяркую, што гэтае выданне зацікавіць беларускіх чытачоў перш за ўсё сваёй глыбінёй і арыгінальнасцю.

Акрамя таго, мы выдаткавалі 800 тысяч рублёў на рэстаўрацыю старажытнага дома, што на Гандлёвай вуліцы ў Верхнім горадзе ў Мінску. Памятаеце, там, дзе праходзіла выстава нетрадыцыйнага мастацтва "Панарама"?

У гэтым будынку мяркуем размясціць выставачную залу, сувенірную краму, службовыя памяшканні БФК. Сёння ідзе карэкціроўка і ўзгадненне праектнай дакументацыі аднаўлення гэтага будынка. Спадзяёмся, што ўжо ў 1993 годзе зможам запрасіць да нас наведвальнікаў, усіх прыхільнікаў беларускай культуры.

— Вялікі дзякуй, спадар Скварцоў, за цікавую гутарку. Поспехаў вам і вашым калегам у высакароднай працы на карысць адраджэння беларускай культуры!

Гутарыў Анатоль МЯЛЬГУЙ.

ДАПАМАЖЫЦЕ РАТАВАЦЬ ЧАСОПІС

Ліст галоўнага рэдактара "Вясёлкі" У. ЛІПСКАГА

ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Над беларускай "Вясёлкай" згусціліся хмары, павіс дамоклаў меч. Вось ужо чацвёрты месяц не друкуецца адзіны ў рэспубліцы нацыянальны часопіс для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў.

"Вясёлка"— першы жыццёвы падручнік беларускіх дзетак. Трыццаць пяць гадоў верай і праўдай служыць часопіс малалеткам, вучыць іх любіць сваю Бацькаўшчыну, даносіць да іх чыстую матчыну мову. Бяру на сябе смеласць сказаць, што "Вясёлка" па свайму зместу і аф[illegible]мленню выйшла на еўрапейскі ўзровень. Вакол рэ[illegible]ыі згуртаваны лепшыя творчыя сілы пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў рэспублікі.

Хмары закрылі нашу "Вясёлку" з-за адсутнасці паперы. Да болю крыўдна, што ахвярамі дзяржаўнай неразбярыхі зноў сталі бязвінныя дзеці. А іх, чытачоў, у нас — сто [illegible]ак тысяч.

Складва[illegible] ўражанне, што баліць толькі супрацоўнікам рэдакцыі, бо куды б мы ні стукаліся, да якога б начальства ні хадзілі,— кожны імкнецца абараніць свой "мундзір", а не дапамагчы. У лепшым выпадку пішуцца добрыя рэзалюцыі, даюцца пісьмовыя адказы. А "Вясёлка" як не выходзіла, так і не выходзіць.

У гэтай сітуацыі мы вырашылі звярнуцца да бацькоў, настаўнікаў, выхавацеляў узняць свой голас у абарону нашых дзяцей. Ёсць жа такія святыні, як мова і дзеці, за якія мы павінны бязлітасна змагацца. Няхай гэты кліч узрушыць вас і не пакіне раўнадушнымі.

Адначасова мы вырашылі, як крык адчаю і болю, прасіць вас аб матэрыяльнай падтрымцы дзіцячага часопіса. Не дадзім загінуць чыстай крынічцы нашага дзяцінства!

Вашы ахвяраванні дасылайце на рахунак Беларускага дзіцячага фонду, які з'яўляецца адным з заснавальнікаў часопіса (№ 707801 у Мінскбізнесбанку, спецрахунак "Вясёлка"). Ад імя дзяцей мы знойдзем магчымасць аддзячыць і ўшанаваць кожнага чалавека, кожную арганізацыю, якія працягнуць руку дапамогі.

Зараней удзячны вам, сябры, за разуменне і падтрымку.

З павагай
Уладзімір ЛІПСКІ,
галоўны рэдактар часопіса "Вясёлка",
старшыня праўлення
Беларускага дзіцячага фонду.

ПОП-ОПЕРА

Менавіта так вызначылі некаторыя музыказнаўцы жанр новай праграмы Дзяржаўнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтваў рэспублікі Міхаіла Фінберга. Праграма прысвечана Максіму Багдановічу і складзена па творах паэта. Яна разлічана на вялікае драматургічнае дзеянне. Музыку да яе напісаў кампазітар Ігар Палівода.

Іна Афанасьева, Мікалай Скорыкаў, Юлія Скараход, Вадзім Касенка, Алена Зелянкевіч, Уладзімір Кудрын — усе яны выступаюць у ролі не толькі спевакоў, але ў пэўным сэнсе і як драматычныя акцёры.

Зноў Дом прыроды, што ў Траецкім прадмесці беларускай сталіцы, запрашае на чарговую выстаўку. Наведвальнікі змогуць убачыць тут рэдкіх экзатычных жывёлін, а таксама мноства птушак. На такія выстаўкі звычайна з вялікім задавальненнем ходзяць дзеці. Пазбаўленыя магчымасці нармальных зносін з прыродай, дарослыя гараджане таксама любяць праводзіць тут свой вольны час. Многія проста адпачываюць тут душой, назіраючы за паводзінамі жывёл, такіх даверлівых і безабаронных перад чалавекам. Ёсць пра што задумацца таму, хто лічыць сябе вышэйшым стварэннем прыроды: аб сваёй адказнасці перад будучымі пакаленнямі за захаванне жывёльнага свету, аб жорсткасці і міласэрнасці, аб гармоніі. Нікога не пакідае абыякавым сустрэча з гэтай выстаўкай.

НА ЗДЫМКАХ: юныя мінчане на выстаўцы; зялёныя мартышкі з далёкай Афрыкі.

Фота **В. АЛЯШКЕВІЧА**.

ЗАМЕЖНЫМ ПАДПІСЧЫКАМ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

ПАВАЖАНЫЯ СУАЙЧЫННІКІ!

Даводзім да вашага ведама, што ў 1992 годзе газета "Голас Радзімы" будзе дасылацца чытачам за мяжу толькі на ўмовах падпіскі. Нагадваем: наш падпісны індэкс 63854, цана — 13 долараў ЗША. Улічваючы, што "Міжнародная кніга" не ў стане якасна выконваць свае абавязкі ў адносінах да замежных падпісчыкаў "Голасу Радзімы", а таксама каб пазбегнуць шматлікіх запытаў у рэдакцыю, дадатковай перапіскі і цяжкасцей у вырашэнні гэтага пытання, грошы за падпіску накіроўвайце на адрас: 220600, г. Мінск, вул. Заслаўская, 10, разліковы рахунак № 060070063 у ОПЕРУ Белзнешэканомбанка альбо непасрэдна ў рэдакцыю. Просім усіх, хто прачытае наш зварот, перадаць яго змест сваім землякам.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

ШТО ЎМЕЕ ЧАРАЎНІК?

(Заканчэнне. Пачатак на 6-й стар.).

плення смерці мозг можна ажывіць. Але гэта будзе ўжо другая частка маіх доследаў.

— Ты спадзяешся на поспех?

— Так, але на шкоду ўласнаму жыццю. Займаючыся ажыўленнем памёршых, я адчуваў, як мая энергія пераходзіць да іх і не вяртаецца. Гэта значыць з адведзеных мне на зямлі 80 гадоў пяць я ўжо страціў.

— Наколькі я ведаю, ты ўнук апошняга факіра Расіі, а ён дажыў да 105 гадоў. Чаму табе так мала адмерана?

— Але ж у які час жыў дзед! Ён ніколі не ездзіў на аўтамабілях, а заўсёды хадзіў пешшу. Я бачыў тэлеграмы, якія ён пасылаў: "Артысты выйшлі". Уяўляеш, выйшлі ў другі горад. Дзед нават у Індыю пешшу хадзіў, таму і жыў доўга.

— А кім ты лічыш сябе, артыстам ці вучоным?

— Ні тым, ні другім. Шчыра кажучы, я нават крыўджуся, калі мяне называюць артыстам. Да артыста ж не ідуць з апошняй надзеяй: "Выратуйце, гіну ад хваробы, сурокаў..." Тое, чым я займаюся, нешта сярэдняе паміж мастацтвам і навукай. Прадметам маёй дзейнасці з'яўляецца тое, што не паддаецца аналізу, гэта душа чалавечая. Так што, груба кажучы, я чараўнік, маг.

— Ты маг чорны ці белы?

— Я валодаю чорнай, белай і практычнай магіяй. Чорную магію ў зло людзям не прымяняю ніколі. Яна мне неабходна, напрыклад, для стварэння экрана ад чараў і сурокаў.

— Адкуль ты ведаеш чорную магію?

— Па-першае, многія сакрэты мне перадаў дзед. А падругое, і ў чараўнікоў ёсць свае падручнікі.

Юрый дастае з кніжнай шафы аб'ёмістыя тамы. На мінуту знікае з імі ў суседнім пакоі, а вярнуўшыся, працягвае іх мне. "Практычная магія. Санкт-Пецярбург. 1912 год". У томіках мноства закладак, адразу відаць, што імі даволі часта карыста[illegible]а.

— Я [illegible]зе чытаў, што кнігі па чорнай магіі нельга захоўваць дома, ды і ў рукі іх лепш не браць, таму што яны могуць прынесці зло. Са мной нічога н[illegible]арыцца?

— Сп[illegible]іялістам гэтыя кнігі захоўваць дома можна. А тыя, што ты трымаеш у руках, я замовіў, вось таму і выйшаў на мінуту. Так што чорнай энергіяй ад гэтых фаліянтаў ты не зарадзішся. Гэта мае падручнікі, імі я карыстаюся цяпер для падрыхтоўкі сваёй новай кнігі.

— Пра што яна будзе?

— Пра магаў і чараўнікоў, магчымасці і перспектывы людзей маёй прафесіі ў нашай краіне. Вось назвы некаторых раздзелаў: "Злы дух — пад зямлю, добры — на зямлю", "Міністэрства аховы здароўя папярэджвае, а чараўнік вылечвае", "Кожнаму грамадзяніну СССР — па чараўніку".

— Ты лічыш, што з часам мы будзем карыстацца паслугамі чараўнікоў, як цяпер урачоў?

— Безумоўна. І хачу адзначыць, што чараўнікі маюць значна большыя магчымасці, чым урачы. Ніводзін жа ўрач не можа лячыць душу чалавека. Вось паглядзі. Гэты ліст я атрымаў з Германіі ад Вольгі Крэмер. Шчыра кажучы, нават не ўяўляю, як яна даведалася пра маё існаванне. Дык вось, у яе распалася сям'я, яе кінуў муж, а яна кахае гэтага чалавека і не можа жыць без яго. Яна прыслала сямейную фатаграфію, я яе ўважліва разгледзеў і зразумеў, што магу памагчы гэтай жанчыне. Я паеду ў Германію і прычарую гэтага мужа, сям'я адродзіцца. Які ўрач зможа зрабіць тое ж самае?

— А што ты ўмееш лячыць?

— Псіхічныя хворыя і сардэчнікі не паддаюцца майму ўнушэнню. А ўсе астатнія хваробы мне даступныя. Хіба што не адрастаюць страчаныя рукі і ногі. Адны хваробы адступаюць пасля першага ж сеанса, іншыя толькі праз пяць. Я ўздзейнічаю на падсвядомасць чалавека. Многія такс[illegible] ты возьмеш мяне бясплатна. Пытаюся, чаму яны не бяруць грошай, а яны адказваюць, што, пабываўшы ў мяне на сеансе, кінулі курыць.

— Чым твае сеансы адро[illegible]ніваюцца ад тых, што пра[illegible]дзяць славутыя Анато[illegible] Кашпіроўскі і Алан Чумак?

— Кашпіроўскі працуе ўнушэннем і гіпнозам. Чумак — толькі рукамі. А ў мяне і гіпноз, і ўнушэнне, і прадказанне лёсу, і шокавая тэрапія, і біяэнергетыка. Яшчэ я кладу людзей на вострае шкло, кідаю ў іх вострыя нажы. А ўздзейнічаю на людзей так, што яны ўключаюць свае рэзервовыя магчымасці і могуць пазбавіцца ад хваробы.

— Ты што-небудзь ведаеш пра лячэбны эфект ад тваіх сеансаў?

— У суседнім пакоі, сам можаш паглядзець, да самай столі мяшкі з пісьмамі ад вылечаных. Яны прыходзяць пасля кожнага сеанса. Чалавек паведамляе: "Мне перасталі калоць інсулін. Дзякуй вам". Жанчына прыбегла з вялікім букетам кветак да трапа самалёта. Пасля майго сеанса ў яе знікла пухліна мозга, а ёй павінны былі рабіць трэпанацыю чэрапа. А ўвогуле калекцыяніраваннем фактаў я не займаюся.

— Што ўяўляе сабой Міжнародная асацыяцыя магаў і чараўнікоў, да якой ты належыш?

— Штаб-кватэра яе знаходзіцца ў Токіо, у арганізацыі прыкладна 400 чараўнікоў з усяго свету. Збіраемся ў ноч пад Новы год. І тады здымаецца спецыяльнае тэле-шоу. На адным з іх я перамяшчаў попельніцу пад шкляным каўпаком. А яшчэ клаўся на бітыя піўныя бутэлькі, і па мне хадзілі два чалавекі. Потым мне ў жывот кідалі цесакі, і яно адскоквалі ад мяне.

— У сваёй кнізе "Парады белага чараўніка" ты пішаш аб спірытызме. А сам ты ім займаешся?

— Раней займаўся. Неяк сабралася нас чалавек пяць экстрасенсаў, і мы выклікалі духі Высоцкага, Талстога, Пушкіна.

— Што табе больш за ўсё запомнілася з адказаў Высоцкага?

— Што яму там, на тым свеце, дрэнна.

— Чаму ты цяпер не наладжваеш сеансаў спірытызму?

— Таму, што гэта шкодна. Мне гэта пацвердзіў і Шарль Азнавур, які пабываў у мяне ў гасцях, ён таксама чараўнік. Калі ў дом прыходзяць духі людзей, яны прабіваюць энергетычную абалонку вакол жылля. Потым застаецца дзірка, ліквідаваць якую немагчыма. А праз яе ў дом могуць трапляць пабочныя шумы, у чалавека могуць пачацца галюцынацыі.

— Перад гледачамі ты з'яўляешся ў імпазантным уборы. Гэта проста твой сцэнічны касцюм ці ён нясе нейкую дадатковую нагрузку?

— Гэта чорны балахон. Да яго не прыліпае ніякая зараза. Таму калі я здымаю сурокі і чары, то бяру ўсё на сябе. А балахон мяне ахоўвае. Акрамя таго, надзяваю на сябе вярыгі, з іх дапамогай чорная энергія скідваецца пад зямлю.

— Ці ўсе чалавечыя законы распаўсюджваюцца на цябе?

— Не. Я, напрыклад, непадуладны чарам і сурокам, хваробам. Я не сачу спецыяльна за сваім здароўем і ведаю, што ніколі не захварэю. Ну а калі гэта раптам і здарыцца, то вылечуся за пяць мінут.

— Якую мэту ты праследуеш усёй сваёй дзейнасцю?

— Мэту? Я нясу свой крыж.

— Што ты адчуваеш, лечачы людзей?

— Жудасную стомленасць і задавальненне.

КАРЦІНЫ З ПЕКІНА

Відавочна, гэта першая выстава кітайскага мастака ў нашай рэспубліцы пасля вядомай адчужанасці ў адносінах Кітая і нашай краіны. На жаль, не знайшлося ў Мінску спецыяльнай выставачнай залы, і унікальная экспазіцыя размясцілася ў гандлёвай зале магазіна "Беларускія тканіны" на Ленінскім праспекце.

А магчыма, гэта неардынарнае размяшчэнне выставы стане новым, цікавым пачынаннем: мастацтва — у народ? Тым больш, што кітайскі мастак прысутнічаў на выставе і працаваў тут жа. Кожны наведвальнік мог зрабіць заказ мастаку або купіць выставачны экземпляр.

Мастак Чэн Бао Юань скончыў мастацкі факультэт Пекінскага педінстытута, працуе ў незвычайнай тэхніцы — гохуа, валодае каліграфіяй. Чэн Бао Юань вядомы мастак, яго выставы збіралі шмат паклоннікаў не толькі ў Пекіне, Нанкіне, Янчжоу, але і ў Нью-Йорку, Парыжы, Хельсінкі, Лондане.

На выставе ў Мінску былі прадстаўлены разнастайныя работы, выкананыя ў класічнай і сучаснай манеры.

Арганізавана гэтая пакуль рэдкая выстава агенцтвам інтэлектуальнай уласнасці "Івюр".

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Газета аддрукавана ў друкарні "Беларускі Дом друку"
Індэкс 63854. Заказ № 1496.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12